

POPOTNIK.

Pedagoški in znanstven list.

Letnik XXIII.

Št. 1.

VSEBINA:

1. H. Schreiner: Analiza duševnega obzorja otroškega in dušeslovni proces učenja 1
2. Vekoslav Strmšek: Kdaj, kako in komu se daj odpustnica oziroma odhodnica 5
3. Dr. Jos. Tominšek: Načrt za knjižnične kataloge 14
4. Dr. Fr. Ilešič: Pojasnilo o Slomškovem životopisu 19
5. Anton Kosi: Tri tedne v ferijalnem tečaju v Wolfsbergu 21
6. Iv. Šega: Pedagoški utrinki (XLIII.—XLV.) 28
7. Razgled. Listek 30. — Pedagoški paberki 31. — Kronika 32

Last in založba

«Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev».

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: Rudolf Libensky.

Analiza duševnega obzorja otroškega in dušeslovni proces učenja.¹

H. Schreiner.

Med lajiki in, le kar recimo, tudi med strokovnjaki, je daleč razširjeno mnenje, da lahko vzbudiš v učencu ali sploh v duši drugega človeka predstavo, misel ali čustvo, ki jih imaš sam, ako postaviš dotični predmet, ali vsaj njegov posnetek (model, sliko, risbo i. t. d.) pred njegovo duševno oko, oziroma ako z besedami izraziš svoje misli in čustva. K večjemu se jim še zdi k temu potrebno, da obrne ona druga oseba svojo pozornost na dotični predmet. — To je velika pomota, ki pripisuje človeškemu govoru preveliko moč. Ko bi bilo tako, bi bilo učenje in vzgajanje lahka reč. Tedaj bi imeli v resnici v lasti tisti znameniti „Nürnberger Trichter“, s pomočjo katerega bi vlivali modrost, učenost in krepost v glavice svojih učencev. Učenec ne bi imel pri tem storiti ničesar, učitelj vse.

Ampak to ni tako, temveč izkušnja nas uči, da, če vidita ali slišita dva človeka isto, itak ne vidita in ne slišita istega.

Stopimo n. pr. v mislih v romantiško gorsko pokrajino! Strmo pečevje z izrezljanimi podobami; gora nad goro, pokrite s temnim igličevjem obdajajo mrklo dolino, skozi katero šumi peneča voda! — Pesniški navdahnjen opazovalec bo videl tukaj delo skrivnostnih škratov, ki so pečevje sklesali. Puste razmetane pečine je zapustil sam zlobnež ali pa kako tajno bitje.

„— V morje kamenito
Zavili so se brstni travniki,
Zavile tudi rožice planinske.
To vse pa storil je le Zlatorog;

¹ Ta spis je nastal iz predavanj, ki jih je imel pisatelj v imenu Slov. šolske Matice v učiteljskem društvu za Mariborsko okolico.

Razsrjen grudo je razril z rogmi
 Tedaj, ko divni vrt so na višavi
 Užaljene pustile Rojenice
 In s saboj vzele tudi kože bele. (Zlatorog.)

Iz razpokline izvirajoča voda plašno beži in se šele pomiri spodaj na zelenem travniku in celo stare jelke trepečejo in plašno šume. — O vsem tem nič ne vidi slikar, ki pride v isto dolino. On vidi krasno sliko z lepim okvirjem, slikovito zavihnjene črte, primerno razvrstitev predmetov, uspešno perspektivo i. t. d. — Nadalje stopi v isto dolino podjeten človek! Le-ta vidi velikansko moč vode, ki se tukaj brez koristi izgublja in ki bi se lahko porabila za kako koristno podjetje. Gozd bi mu dal dober kup les za stavbo, pečevje pa kamenje i. t. d. — Tako vidi na istem predmetu vsak kaj drugega. In ravno tako je s slišanjem. Isti govor se tolikokrat različno tolmači, kolikor je bilo različnih poslušalcev. Le berimo poročila o istem govoru v različnih časnikih! Vsak ve kaj drugega povedati ali jo drugači zasuče.

Česa ne vidi pobožna duša v priprosti podobi svetnika ali svetnice! — Iz gub in grb starega obraza zna izveden in izkušen človek brati cel životopis, poln bojov in trpljenja. — Umetnik zapazi v umotvoru sto finih potez, o katerih se navadnemu človeku nič ne sanja. — Kako bistro oko ima vsak za predmete, ki so v zvezi z njegovim poklicom, dočim neizvedenc ne zapazi ničesa. Malajec pravi o bambusovih šumah, kadar veter izvablja v predrtih vejah različne glasove: Gozdne orgle pojejo vsakemu njegovo najljubšo pesem.

Isti vnanji miki ne vzbude v vsakem opazovalcu istih občutkov in ne istih čuvstev! Kolikor različnih opazovalcev, toliko različnih predstav o istem predmetu! Od kod ta različnost zaznavanja, ko so itak naša čutila vsaj v obče enaka? Izvestno je, ko bi se pri zaznavanju vnanji predmeti samo vtisnili naši notranjosti, ko bi torej zaznave bile odvisne samo od predmetov zaznavanja, da bi morali zapustiti pri vsakem človeku isti predmeti iste predstave, kakor zapusti pečat, ki ga vtisnemo v mehek vosek, vselej isti vtisk. Različne zaznave pri istem predmetu bi bile nemogoče in nerazumljive. Dejstvo, da pri istem predmetu vsak človek nekaj drugega čuti, da vsak človek takorekoč po svoje čuti, da nekaj svojega dostavi, da s tem občutek pomnoži in spremeni, nas uči, da je duša pri čutenju sodelavna in da nikakor ne sprejema pasivno vnanjih vtiskov. Pri čutenju izvršuje duša glavno delo, duša tv ar ja vsled vnanjih mikov zaznave, ki odgovarjajo vnanjim mikom.

Kako se to vrši?

Recimo, da opazujemo prikazen solčnega mrknjenja. Kakor je znano vrše se tukaj zaporedoma trije različni procesi. 1. Svetlobni trakji prihajajo od tistega dela solnca, ki ni zatemnel in pridejo na mrežnico

našega očesa. Ta fizikalni proces, ki se vrši zunaj našega telesa pride do našega vidnega živca. 2. Vsled delovanja tega fizikalnega procesa ob periferni konec vidnega živca nastane v tem živcu živčni proces, ki se dovaja do možganov. To je fiziološki proces, ki je sicer odvisen od fizikalnega, ki ga provzroči, ki pa je po svojem bistvu od njega popolnoma različen. 3. Tema vnanjima dogodkoma se pridruži kot njiju posledica povsem notranje delovanje, vidni občutek. Občutek je duševni čin, ki je sicer z omenjenima dogodkoma v zvezi, ki se pa z njima ne da nikakor primerjati. Seveda dobimo od solnca, ki se vedno spreminja, različne vidne občutke, ki je združimo v enoto in ki je nanašamo na isti predmet: tako nastane slika solnčnega mrknjenja, ki jo imenujemo zaznava.

Tako priprosto in enostavno, kakor smo ga dozdej popisali, se vrši proces zaznavanja redkokrat, menda samo pri malem otroku. Tako zaznavo imenujemo *percepcijo*. Samo mladi otrok ostane menda pri percepciji vnanjega vtiska. Top in nebrizen, brez razumenja in brez zanimanja sprejme človek v prvi dobi življenja čudno nebeško prikazen. V tej dobi še nima človek vsebini občutka ničesar dostaviti in niti ne zaznava vsega, kar se more videti. Zato mu tudi ne ostane od tega zaznavanja živa, krepka spominska slika. Kjer si je duša prisvojila še malo vsebine, tam percipuje zgolj „po svoji prvotni naravi“, t. j. slabo in nejasno.

Vse drugače je to pri doraslem, zlasti omikanem človeku. Ta-le dobi o isti naravni prikazni mnogo točnejšo, jasnejšo in obilnejšo zaznavo. Mi ne zapazimo samo, da solnce polagoma otemneva, ampak mi spoznamo tudi obenem vzrok otemnevanja. Mi vidimo, kako se pomika temna plošča pred solncem in vemo, da je to nerazsvetljena stran mesca, ki se pomika ob svojem potovanju okrog zemlje ravnokar med solncem in med zemljo in da nam njegov senčni stožec zakriva solnce. Mi vemo, da se vse to godi po določenih in znanih naravnih zakonih, da se torej vse po pravici in po redu vrši in da se nam nič ni treba bati zaradi te prikazni.

Od kod ta obsežna in jasna zaznava? Očitno je, da je nastala ta zaznava pod vplivom sorodne dušne vsebine, s katero smo stopili pred novi vnanji vtis; pod vplivom nazorov in znanja, katero smo si doslej pridobili s poukom, s čitanjem in s svojim opazovanjem o nebesnih telesih in o njih gibanju. Kar smo že poprej vedeli o prirodni prikazni katero smo z največjo pozornostjo pričakovali, kar smo sličnih predstav obnovili (reproducirali), s pomočjo vsega tega smo shvatali in si ustvarili novo zaznavo ter jo uvrstili v ostalo duševno vsebino. Mi smo *apercepilirali*.

Ako še enkrat premislimo vse dogodke zaznavanja, pridemo do spoznanja, da zaznavanje ni enostaven, ampak iz mnogih dogodkov sestavljen proces, ne da bi se zavedali vseh teh poedinih dejanj. Toda dve

glavni dejanji se lahko razločujeta v celem dogodku. Najprej zaznamo o solničnem mrku samo to, kar bi morali občutiti po prvotni naravi naše duše, ko bi bila še nerazvita, kakor otroška duša. Izvrši se percepcija. Toda mi vidimo s pomočjo predstav in spretnosti, ki smo si jih pridobili s prejšnjimi opazovanji še marsikaj, kar ostane neizvedenemu človeku zakrito; mi dostavljamo zaznavi iz naše notranjosti mnogo duševnih elementov, katerih v občutku sploh ni bilo. Duša shvata vnanji vtis po bogati vsebini, ki si jo je s svojim dosedanjim delovanjem pridobila. Percepcija se izpremeni v apercipijo.

Kar je duša doslej sličnega doživela, čutila in čustvovala, česar se je učila in kar si je prisvojila, s pomočjo vsega tega shvata ona predmete vnanjosti. In tako pride, da pride malone pri vseh novih percepcijah v veljavo vsa dosedanja dušna vsebina, da „zaznavamo“ v zaznavah več nego-li nam nudijo njih predmeti, da vidimo predmete vseskozi v razsvetljavi poprejšnjih sličnih predstav.

Resnica, da se apercipija vrši sodelovanjem pričujoče dušne vsebine, nam razjasni, kako je mogoče, da se je ista naravna prikazen mogla tako različno shvatati in toimačiti.

Kar mi opazujemo z mirno, trezno in celo s povzdignjeno dušo, to je bilo divjim neolikanim narodom često vzrok straha in groze. Videli so orjaške bese, ki so žugali solncu, da mu bodo svetlobo vzeli, in nevarne pošasti, ki so ga hotele požreti. Takšne misli so bile pač njim, ki so živeli v neprestanih borbah s sovražnimi sosedi in z mogočnimi roparskimi živalmi, najbližje. In ker so smatrali mrk solнца za grozno svetovno vojno, za konec sveta, za usodepoln dogodek, ki je pretil uničiti tudi njih, se jih je lotila huda razburjenost.

Drugače so shvatali solnični mrk narodi, ki so se bili že nekoliko bolj seznanili z zvezdami in njihovimi izpremembami, ki so čistili solnce kot boga svetlobe, ki vlada svet in osodo človeško. Vsled teh nazorov so morali ti narodi solnični mrk shvatati kot religiozni dogodljaj. Ko so si nekoč Medi in Lidi nasproti stali, da bi bojevali krvavo odločilno bitko, je hkratu otemnelo nebo in solnce je zgubilo svoj sijaj. Takrat so spoznali, da se njih bogova Ormuzd in Mitra nad njimi hudujeta zaradi tega početja; na to so odložili orožje in so se spravili in pomirili.

(Dalje prihodnjič.)

Kdaj, kako in komu se daj odpustnica ozir. odhodnica.

Razpravljaj pri uradni konferenci v Celju 13. junija 1901.

Vekoslav Strmšek.

Odpustnico in odhodnico prištevati je gotovo najvažnejšim listinam, koje izdaja ljudska šola in koje sploh dobi v svoji mladosti človek, ki je obiskoval samo ljudsko šolo.

Ž njima se zaključuje važen del človeškega življenja, oni ste dokaz, da je človek zadostil prvi dolžnosti, katero mu nalaga država, da je izpolnil svojo šolsko dolžnost.

Z vročitvijo enega teh spričeval prične otrokom nov del življenja, staršem pa prirastejo nove skrbi. Treba je poiskati in določiti poklic, v katerem naj bi mladi državljani uril in uporabljal svoje zmožnosti ter bi mogel sebi in drugim največ koristiti.

In ravno pri izbiri poklica je dobljena šolska naobrazba največkrat odločujoče važnosti; odpustnica ozir. odhodnica pa je edino zanesljivo merilo te naobrazbe.

Količnega pomena more torej biti končno spričevalo za posameznega učenca in kako vestno je treba postopati pri sestavi tako važnega spisa!

V prvi vrsti treba se je pač odločiti, dobi li učenec po dovršeni šolski dolžnosti odpustnico ali odhodnico?

To je v tej zadevi najvažnejši sklep, ker je med spričevaloma veličanska razlika in bi utegnila pomota postati usodnega pomena za dotičnika.

Dočim izkazuje odpustnica, koliko naobrazbe si je pridobil učenec v ljudski šoli, spričuje odhodnica, da je učenec pač obiskoval šolo toliko in toliko let, da pa si ni mogel pridobiti dovoljnih znanosti in zmožnosti; kratko: odhodnica spričuje, da je dotičnik duševni revež.

Kdo bo hotel dečka v uk ali službo, o katerem je šola izrekla tako neugodno sodbo?

Bodi mi torej dovoljeno, da rešim najprej vprašanje: **Komu se daj odhodnica?**

Glasom drugega odstavka § 21. zakona z dne 14. maja 1869. l. o. odnosno z dne 2. maja 1883. l., ki pravi: „Der Austritt aus der Schule darf nur erfolgen, wenn die Schüler die für die Volksschule vorgeschriebenen Kenntnisse aus Religion, Lesen, Schreiben und Rechnen besitzen“, morali bi vsi učenci dobiti samo odpustnice.

A učna uprava je uvidela, da bodo vsled občne šolske dolžnosti obiskovali ljudsko šolo tudi precej slaboumnni otroci, katerim ne bo mogoče si prisvojiti predpisanega minima učne snovi in vsled tega določa ministerialna naredba (šolski in učni red) z dne 20. avgusta 1870. l. v drugem odstavku § 15.: „Kinder, deren geistiger oder körperlicher Zustand nach vollendeter Schulpflicht erwiesenermaßen die Erreichung des Zweckes der Volksschule nicht mehr erwarten lässt, erhalten ein Abgangszeugnis, in welchem auf diesen Paragraphen der Schul- und Unterrichtsordnung hinzuweisen ist“.

Tukaj je jasno rečeno, da se sme dati odhodnica le slaboumnim ali telesno pohabljenim otrokom, nikdar pa ne zdravim, normalno razvitim, ki so morebiti prekratek čas šolo obiskovali, ali jo prepogosto zamujali. Za take otroke velja temveč prvi odstavek spredaj navedenega §, ki pravi: „Kinder, welche das Entlassungszeugnis nicht erhalten, sind über das schulpflichtige Alter hinaus zum Schulbesuche verpflichtet“.

In vsakemu mislečemu mladinojubu je jasno, da je to edino prava pot, kajti sicer bi se lahko normalno razvitim, da celo nadarjenim otrokom storila velika krivica, marsikomu bi se celo lahko zaprla pot do boljše bodočnosti.

Gotovo torej ne ravna ne po veljavnih predpisih in ne v smislu prevzete naloge oni šolski vodja, ki da odhodnico vsem onim otrokom, ki do svojega 14. leta niso dosegli smotra ljudske šole.

Odhodnico imajo torej dobiti le nenormalno razviti otroci, ki bi vsled svojih duševnih ali telesnih hib nikdar ne mogli doseči učnega smotra.

Opomba. Ker so bebeci izvzeti od šolske dolžnosti že vsled § 23. zakona z dne 14. maja 1869. l. ozir. 2. maja 1883. l., moramo si tukaj misliti otroke, ki se n. pr. ne morejo nikdar naučiti računati, otroke, ki vsled svoje periodične oboletosti ne morejo redno šole obiskovati ali take, ki so med šolskim obiskovanjem dobili telesne ali duševne hibe itd.

Mnogo pogosteje, kakor z odhodnico, baviti se nam je z odpustnico, ki je tudi neprimerno večjega pomena, bodi si za šolo, kakor tudi za učenca.

Odpustnica je za onega, ki je dovršil ljudsko šolo, to, kar je za absolviranega srednješolca zrelostno spričevalo; ž njo se lahko izkaže tam, kjer se zahteva ljudskošolska naobrazba.

Šolska uprava sama ji pripisuje veliko važnost ter naravnost zahteva, da bi moral vsaj odpustnico imeti vsak normalno razvit državljan, kajti § 17. šolskega in učnega reda določa: „Ausgenommen von der Verpflichtung zur Erwerbung eines Entlassungszeugnisses sind Kinder, welche in dem bezeichneten Termine eine höhere Schule besuchen, ferner solche, denen ein geistiges oder schweres körperliches Gebrechen anhaftet und aus

diesem Grunde auch von der Verpflichtung die öffentliche Schule zu besuchen zeitweilig oder dauernd durch das Gesetz entbunden sind.“

§ 15. zahteva kakor smo že slišali: „Kinder, welche das Entlassungszeugnis nicht erhalten, sind über das schulpflichtige Alter hinaus zum Schulbesuche verpflichtet.“

§ 16. nalaga otrokom, ki so se poučevali doma ali v kakem privatnem zavodu, da si morajo pridobiti odpustnico s posebnim izpitom na kaki javni ljudski šoli.

Tudi ukaz c. kr. deželnega š. sveta štajerskega z dne 29. decembra, št. 9383, veleva, da mora dobiti vsak učenec odpustnico, naj to že njegovi starši oz. varuhi zahtevajo ali ne.

Kot navodilo v normalnih razmerah pa velja § 14. šolskega in učnega reda:

„Nach Vollendung der Schulpflichtigkeit erhalten Kinder, welche nach dem Urtheile des Leiters der Schule (an mehrclassigen Schulen nach dem Urtheile der Lehrerconferenz) die vorgeschriebenen nothwendigsten Kenntnisse (§ 21. alinea 2, des Reichs-Volksschulgesetzes vom 14. Mai 1869) erworben haben und aus der Schule zu entlassen sind, das Entlassungszeugnis, wofür keine, wie immer Namen habende Taxe zu entrichten ist.

Im Falle der Verweigerung dieses Zeugnisses sind Eltern oder deren Stellvertreter berechtigt, bei der Bezirksschulbehörde um die Abhaltung einer Prüfung anzusuchen.

Das Entlassungszeugnis erhalten auch jene Kinder, denen nach § 21. alinea 3 des Reichs-Volksschulgesetzes vom 14. Mai 1869 die Entlassung aus der Schule vor gänzlich vollendeter Schulpflichtigkeit von der Bezirks-Schulbehörde bewilligt worden ist.

Iz tega razvidimo, da zakonodajalcu odpustnica ni toliko dokaz, da je nje lastnik predpisano dobo šolo obiskoval, kakor da si je dotičnik prisvojil določeni minimum šolske naobrazbe, in s tem dokazom moral bi se izpričati vsak normalno razvit državljan.

Vsakdo je torej dolžan si odpustnico preskrbeti, a izpolniti mu je pri tem dva pogoja:

1. dovršiti mora 14. leto, ali si pa mora izprostiti posebno dovoljenje,
2. obvladati mora predpisani minimum učne snovi.

Navzlic tem jasnim predpisom pa se na mnogih šolah ni ravnalo pravilno z odpustnicami. Odpuščali so se marveč učenci večinoma brez odpustnice, ali pa so se jim dajale odpustnice — ako so to starši zahtevali — tudi tedaj, če so imeli v ednem ali več glavnih predmetih red „komaj zadostno“ ali celo „nedovoljno“.

Proti takemu postopanju izdal je c. kr. deželni šolski svet naredbo z dne 20. aprila 1892. l., št. 2580., kjer pravi, da je isto nezakonito ter zahteva, od okrajnih šolskih svetov, da ga prejkoprej odpravijo.

A tudi s tem še niso bili odpravljeni vsi nedostatki, ampak izcimilo se je ravno vsled te naredbe novo nekorektno postopanje. Da bi namreč zamogli dati štirinajstletnemu otroku z mirno vestjo v vseh predmetih povoljne rede, pridržali so učitelji tuintam trinajstletnega učenca v nižjem razredu in dali so mu po dovršenem 14. letu odpustnico s povoljnimi redi, katere si je v dotičnem razredu vsled ponavljanja pridobil.

Zgodilo se je torej večkrat, da je n. pr. na štiri- ali večrazredni šoli dobil učenec III. ali celo II. razreda mnogo lepšo odpustnico, kakor učenec IV. ali V. razreda.

A deželni šolski svet je kmalu izvedel tudi za to ravnanje, kajti izdal je že z 29. dec. 1892. l. pod št. 9383 velevažno naredbo o odpustnicah, v kateri pravi z ozirom na zgoraj označeno postopanje: „— — allein diese Noten bezeichnen nur den Unterrichtserfolg auf dieser oder jener Unterrichtsstufe, aber nicht das Endziel und den Schlusserfolg des Volksschulunterrichtes.“

Obenem je deželni šolski svet v isti naredbi tudi natančno označil, kaj je umeti pod „učnim minimum“, določil je namreč podrobno, kaj morajo otroci iz glavnih predmetov znati, da morejo dobiti odpustnico. Dalje je tudi odredil, da se imajo učenci, ki so v 14. letu, pa še tega minima niso zmagali, poučevati v posebnih oddelkih s posebnim ozirom na dosego tega učnega smotra.

V tej naredbi postavil se je deželni šolski svet na stališče, da mora učiteljstvo skrbeti, da bodo učenci z dovršenim 14. letom tudi za odpust iz šole godni. — Spoznal je menda pač, da ni lahko siliti otrok po 14. letu v šolo, kakor zahteva to § 15. šolskega in učnega reda in da uspehi pri tako prisiljenem obiskovanju niso znatni, pač pa ima lahko šola od tega veliko škodo.

Šolska dolžnost bi se morala raztegniti navadno le pri zanemarjenih otrocih zanikernih staršev, in ti bi bili po 14. letu prave garjeve ovce med šolsko mladino. Ubogo bilo bi pa tudi učiteljstvo napram takim, gotovo renitentnim učencem, ker bi mu manjkalo primernih disciplinarnih sredstev.

Gotovo bo torej tudi ta naredba dež. šol. sveta le ugodno vplivala tako na delovanje v šoli, kakor na širjenje splošne naobrazbe.

Če ponovimo sedaj glavne misli navedenih veljavnih predpisov o odpustnicah, spoznamo:

1. Odpustnica je dokaz, da je nje lastnik zadostil svoji šolski dolžnosti, t. j. da si je prisvojil vsaj predpisani minimum učne snovi.

2. Vsak normalno razvit otrok, ki je obiskoval samo ljudsko šolo, ali se je privatno izobraževal, mora pri izstopu iz šole, oziroma pri prenehanju oblastveno nadziranega pouka dobiti odpustnico.

3. Odpustnice ne sme nikdo dobiti, kdor ni dosegel predpisanega učnega smotra o verouku, čitanju, pisanju in računanju.

4. Za odpustnico niso merodajni učni redi, katere si je učenec pridobil v zadnjem razredu oziroma oddelku, ampak se morajo za isto redi nalašč določiti z ozirom na končni smoter in končni uspeh ljudske šole.

5. Učiteljstvo se mora posebno potruditi, da privede vse normalno razvite otroke tako daleč, da bodo z dopolnjenim 14. letom mogli dobiti odpustnico.

* * *

Reči moramo, da bo sedanji šolski zakon dosegel svoj namen šele tedaj, če se tudi ti predpisi natančno izvršujejo, če se ne bo gledalo samo na to, da obiskujejo otroci šolo do svojega 14. leta, ampak še posebno na to, da si v tem času tudi prisvojijo vsaj tisto majhno mero učne snovi iz štirih glavnih predmetov.

Bodi mi tukaj dovoljeno dotakniti se tudi šolskih olajšav, ki čestokrat ovirajo dosego učnega smotra. Dosedaj se je namreč vobče mislilo, da se morajo dovoliti olajšave vsakemu učencu, ki je šolo vsaj šest let redno obiskoval, a kakor smo videli, temu ni tako, ker glavni namen šole ni nje obiskovanje, ampak prisvojitve odmerjenega dela učne snovi.

Z ozirom na že navedene postavne določbe in naredbe imele bi se podeljevati šolske olajšave le učencem, ki so učni smoter ljudske šole že dosegli, ali ga bodo dosegli navzlic olajšavam. — To izvira tudi iz 5. odstavka § 21. šolskega zakona: „In allen in den voranstehenden zwei Absätzen vorgesehenen Fällen ist der Unterricht der Art zu ertheilen, dass die Schulpflichtigen mittelst desselben das allgemein vorgeschriebene Lehrziel erreichen können.“

Kako pa se naj uredi ta pouk, če se oproščajo učenci, ki bi ravno imeli prestopiti v razred, kjer se doseže določeni minimum? Se li more sploh sprejeti učenca sredi leta v novi razred oziroma oddelek, ako je bil poprej pol leta oproščen, torej brez pouka? ¹

Vsekakor bo treba tudi tukaj postopanje izpremeniti.

* * *

A pogledimo sedaj, kako je odpustnice sestavljati, oziroma spisovati?

Že § 14. šolskega in učnega reda določa, da ima na enorazrednicah šolski vodja, na večrazrednicah pa učiteljska konferenca izreči, je li dosegel učenec splošni učni smoter, odnosno, se mu naj da odpustnica ali ne; a deželni šolski svet je v svoji že imenovani naredbi z dne 29. dec. 1892. l., št. 9383, to postopanje še natančneje označil. On pravi: „Schliesslich muss auf die Bestimmungen des § 14 der Schul- und Unt.-Ordn. — — — nachdrücklichst verwiesen werden, nach welchem an mehrclass. Schulen

¹ To je s posebnim ozirom na šole, kjer se prične šolsko leto o Veliki noči.

das Urtheil, ob ein Schüler die vorgeschriebenen nothwendigsten Kenntnisse erworben hat und aus der Schule zu entlassen ist, nicht dem Schulleiter oder dem betreffenden Klassenlehrer, sondern der Lehrerconferenz zusteht, die sich von der Reife oder Nichtreife des zu entlassenden Schülers durch Einsichtnahme in den Katalog und in die Schönschreibe- und Rechenhefte zu überzeugen hat.“

Na večrazrednicah bilo bi torej morebiti naslednje postopanje umestno:

Koncem šolskega leta prijavi naj vsak učitelj domači učiteljski konferenci one učence, ki bodo v prihodnjem šolskem letu dovršili 14. leto. Prinese naj seboj katalog svojega razreda in zvezke dotičnih učencev. — Konferenca naj sedaj sklene, je li dotične učence pustiti, da prestopijo po svojih redih v nov razred oziroma oddelek ali ne, ali jih uvrstiti v poseben oddelek v svrhu, da dosežejo splošni učni smoter.

Takrat lahko konferenca tudi izreče, katere učence bi bilo zastopj siliti k napredku, t. j. katerim bi se naj dala odhodnica.

Med letom pa naj prijavijo učitelji svoje za odpust iz šole godne otroke vsakokratni mesečni konferenci, predložijo naj njihove zvezke in katalog in konferenca potem sklene, se li isti s 14. letom odpustijo ali ne.

V zadnjem slučaju bo treba tudi starše obvestiti z opombo, da jim pristoji pravica pritožbe na okrajni šolski svet.

Ima li konferenca tudi določiti rede, ki se naj sprejmejo v odpustnico, ni povsem jasno izrečeno, a bilo bi to le v smislu do sedaj navedenih določb. Da ne pridejo v odpustnico vselej redi, katere si je pridobil učenec v dotičnem oddelku oziroma razredu, je jasno iz stvari same, kakor tudi iz naredbe dež. šol. sveta z dne 29. dec. 1892, št. 9383, in iz naredbe c. kr. učnega ministrstva z dne 12. febr. 1884. l., s katero se določa delu § 18. šolskega in učnega reda sledeče besedilo: „Im Schulkataloge sind auch die in das Entlassungszeugnis aufgenommenen Schlussurtheile zu verzeichnen.“

Kdo naj bi te končne rede določil, če ne konferenca? Le takrat, če je učenec v najvišjem oddelku dotične šole, se bodo redi odpustnice strinjali z redi v šolskem naznanilu.

Na vsak način pa je pri tem treba mnogo previdnosti, tako z ozirom na korist učenca, kakor na ugled dotične šole.

Dosedaj se starši sicer niso mnogo brigali, vsaj na kmetih ne, kakšno spričevalo so njihovi otroci dobili, a vedno splošnejša naobrazba podelila bo tudi odpustnicam več veljave. — Sicer mi je pa tudi že sedaj znan slučaj, da so se starši pritožili na okrajni šolski svet, ker njihov sinček ni dobil odpustnice. Prišel je okrajni šolski nadzornik in izprašal dečka ter mu priznal odpustnico.

O tem, kdo ima izdati (spisati) in kdo podpisati odpustnico govori prvi del § 18. šolskega in učnega reda, ki je dobil z naredbo učnega ministrstva z dne 22. junija 1885. l., št. 1857, sledeče besedilo: „Das Entlassungszeugnis, in welchem bei öffentlichen Schülern die zuletzt besuchte Klasse, Schüler-Abtheilung oder Gruppe anzugeben ist, wird vom Leiter der Schule ausgestellt und von allen Lehrern der Classe, beziehungsweise Abtheilung oder Gruppe — einschliesslich den betreffenden Religionslehrer — mitgefertigt.“

Spisovanje odpustnic je torej brezdvomno naloga šolskega vodja, a prizadetim učiteljem gotovo ni zabranjeno, da ga tudi v tem po svojih močeh in po svoji volji podpirajo.

* * *

O tako važnih spisih, kakor ste odpustnica in odhodnica, hraniti mora šola točne prepise, oziroma biležke. Zgodi se namreč večkrat, da se spričevalo izgubi in treba je dati drugopis.

V to svrho moral je imeti krajni šolski svet nekdam odpustno knjigo glasom § 18. šolskega in učnega reda, ki je veleval: „Die Namen der aus der Schule entlassenen Kinder werden in ein bei der Ortsschulbehörde aufzubewahrendes Entlassungsbuch eingetragen.“

A z naredbo učnega ministrstva z dne 12. febr. 1884, št. 23.122, se je odredilo: „4. Die Führung eines Entlassungsbuches hat zu entfallen. Die Entlassung des Kindes ist in der Schulmatrik und im Schulkataloge anzumerken. Im Schulkataloge sind auch die in das Entlassungszeugnis aufzunehmenden Schlussurtheile zu verzeichnen.“

Die Ergebnisse der mit den Privatschülern vorgenommenen Entlassungsprüfungen sind im Kataloge der obersten Klasse des betreffenden Jahres zu verzeichnen.“

Odpustna knjiga se je torej opustila, da se zmanjšajo pisarije pri ljudskih šolah, a v marsikaterem oziru je škoda za njo. Posebno je olajšala posel, če je bilo treba dati drugopis, kar se pri nekaterih šolah prav pogosto zgodi.

Da se ima drugopis povsem vjemati z originalom, je popolnoma jasno, a vendar prakticira eden šolski vodja tako-le: Če se zglesi pri njem mladenič ali mož, ki je pred leti pri odpustu iz šole dobil odhodnico in ga prosi za odpustnico, ga izpraša in če še zna brati, pisati, računati, da mu odpustnico.

Pravilno tako postopanje ni, pač pa se ž njim popravi vsaj deloma krivica, ki se je storila otroku pri odpustu iz šole.

Drugopisi odpustnice se morajo kolekovati s kolekom po 2 kroni glasom naredbe učnega ministrstva z dne 23. oktobra 1885, št. 18.439.

Sedaj si pa pogledimo odpustnice same. § 19. šolskega in učnega reda določa, kaj mora odpustnica navesti in priznati moramo, da so sedanje tiskovine prirejene popolnoma v smislu tega paragrafa.

A kdor je že spisoval odpustnice, ve, da je besedilo malo nerodno sestavljeno. Težko je že označiti v njem zadnji razred in oddelek, a še težje, da skoraj nemogoče je zabeležiti razne šole, katere je otrok morebiti obiskoval. Zадnje se v omenjeni naredbi sicer ne terja, a bilo bi iz raznih ozirvo dobro. Če n. pr. ne povemo, da je učenec obiskoval te in te šole, zabeležiti pa moramo, kako dolgo je sploh šolo obiskoval (die Dauer des Schulbesuches), izrečemo neresnico, ko trdimo, da je samo našo šolo obiskoval 6, 7 ali 8 let, ko je bil morebiti samo pol leta pri nas.

Neki šolski vodja vpisal je vsled tega v odpustnico le oni čas šolskega obiskovanja, katerega je otrok prebil na njegovi šoli, kar pa nasprotuje jasnemu besedilu ministrske naredbe.

Umestno bi torej bilo, ako bi se dalo odpustnicam prikladnejše besedilo n. pr. to-le:

Odpustnica:

Janez Smolar, rojen 14. majnika 1887. l. v Lembergu v šmarnskem okraju je obiskoval ljudsko šolo od 1. novembra 1894. l. do 14. majnika 1901. l. in sicer v Lembergu, na Sladki gori v Šmarju in tukaj ter si je v II. oddelku III. razreda tukajšnje trirazredne šole pridobil to-le odpustnico.

Njegovo obnašanje je bilo celo primerno, pridnost zadovoljna.

V posameznih predmetih je napredoval tako-le:

Ves čas šolskega obiskovanja je zamudil 342 poludni, izmed teh 72 neopravičeno.

Opomba. Bil je oproščen: eno polletje.

Ker je torej zadostil

Da bi bila opomba o oproščanju umestna posebno radi zamud, mi menda še ni treba utemeljevati.

Kakšne naj bodo odhodnice ni v šolskem in učnem redu natančneje označeno. A tudi njihovo besedilo mi ne ugaja in predlagam za nje isto, kakor za zgornji del odpustnice. Zabeležijo se pa naj tudi skupne zamude in opomba radi oproščanja.

Kdaj se naj odpustnica izroči, je po spredaj navedenih določbah povsem jasno: kakor hitro si je prisvojil učenec vsaj predpisani učni minimum ter je dopolnil 14. leto ali pa si izprosil predčasni odpust.

Odhodnica se izroči z dopolnjenim 14. letom.

Preostaja mi sedaj le še omeniti nekaj besed o tem, kako se naj odpustnice izročajo.

Posebnih določil o tem nisem zasledil, a že stvar sama kaže, da je tudi izročitev odpustnice važen čin. Vstop v šolo in izstop iz nje sta za vsakogar velepomembna trenutka in kakor sprejema učence navadno šolski vodja, bi jih naj tudi on odpuščal; t. j. odpustnico, oziroma odhodnico naj bi izročil vselej šolski vodja sam in sicer v pričo dotičnega razrednega učitelja ali vseh učiteljev dotične šole in vpričo učencev istega razreda. — Škoda, da se morajo odpustnice dajati v vsakem času in ne samo koncem šolskega leta! Slovo od šole bilo bi lahko mnogo slovesnejše.

Jaz delim odpustnice navadno vsako četrtletje. Vselej dobi odpustnico več otrok. Spregovorim jim par besed o važnosti trenutka, o bodočem življenju, o spominjevanju na šolo ter podam vsakemu roko, ko mu izročim odpustnico ali odhodnico.

Učimo in navajajmo otroke spoštovati šolo in njene odredbe in šola bo mnogo pridobila na svojem ugledu!

* * *

Izčrpal sem menda snov stavljenega vprašanja in preostaja mi le še vse enkrat izraziti v kratkih stavkih.

A predno storim to, spomniti se moram še onih duševnih revežev ki obiskujejo šolo po šest in več let brez posebnega dobička. — V marsikateri šoli, če ne v vsaki najdemo otroke, ki se ne morejo naučiti niti brati, a reveži morajo sedeti v šoli določeno število let in starši, oziroma njih namestniki morajo plačevati kazni, ako jih dalje časa pridržijo doma, dasi so prepričani, da šola njihovemu otroku nič ne koristi.

Mislím, da je le v smislu šolskega zakona, ako se otroci, ki se tekom štiriletnega rednega šolskega obiskovanja niso niti brati naučili, odpustijo brez odpustnice ali odhodnice. Saj so to bebeci, ki bi se niti ne bili smeli sprejeti v šolo, ko bi se poznala njihova duševna slabost.

Zato mislim, bi ne bilo treba niti še posebnega dovoljenja, ker ta izvira itak že iz sedaj veljavnih določil.

Glavni zaključki današnje svoje razprave se dajo resumirati v te le stavke:

1. Odpustnico in odhodnico je prištevati najvažnejšim šolskim listinam, posvetiti jima je torej posebno pozornost.

2. Odpustnica, oziroma odhodnica spričuje, da je dotičnik po svojih močeh zadostil šolski dolžnosti.

3. Odhodnico dobijo le duševno nenormalni ali telesno pohabljeni otroci in sploh tisti, ki bi ne mogli nikdar doseči učnega smotra.

4. Vsi normalno razviti, duševno in telesno zdravi otroci morajo dobiti odpustnice, a prisvojiti si morajo vsaj predpisani minimum učne snovi ter morajo dopolniti 14. leto ali si izprositi predčasni odpust.

5. Učiteljstvo vsake šole mora posebno paziti na to, da bodo njim izročeni otroci do svojega 14. leta zmagali vsaj predpisani učni minimum.

6. Okrajni šolski sveti naj ne podeljujejo šolskih olajšav učencem, ki bi vsled tega ne mogli doseči učnega smotra.

7. O tem, če je kdo zadostil svoji šolski dolžnosti, odnosno, če dobi odpustnico ali odhodnico, odloča na enorazrednicah šolski vodja, na večrazrednicah pa učiteljska konferenca.

8. Odpustnico izda šolski vodja, podpišejo jo pa tudi vsi učitelji dotičnega razreda.

9. Odpustnico, oziroma odhodnico izroči učencu šolski vodja kolikor mogoče slovesno.

10. Natančen prepis odpustnice, oziroma odhodnice se zabileži v imenik dotičnega razreda in je nezakonito, če se da učencu, ki je imel popred že odhodnico, pozneje odpustnica brez naročila okrajnega šolskega sveta.

11. Naj se zopet uvede odpustna knjiga, pa pri šolskem vodstvu.

12. Odpustnicam in odhodnicam naj se da prikladnejše besedilo.

13. Obema naj se doda tudi opomba o zamudah in o mogočem oproščenju.

14.¹ Otroke, ki se tekom štiriletnega rednega šolskega obiskovanja ne naučijo niti brati, lahko krajni šolski svet na predlog učiteljske konference iz šole izključi, ker bi se ne bili smeli v njo sprejeti.

¹ 14. točko je konferenca odklonila.

Načrt za knjižnične kataloge.

Dr. Jos. Tominšek.

I.

Produkcija je dandanašnji na vseh poljih človeške delatnosti velikanska, množica in raznovrstnost izdelkov obtežuje pregled. Pregled pa je neobhodno potreben, ker sicer ne veš, kje naj pričneš delati, ako ti ni znano, kje so nehalí drugi; drugače se lahko pripeti, da se hevede mučiš za kaj, kar je zdavna dognano.

Tudi na knjižnem polju se pojavlja novost za novostjo; zdi se nam, kakor bi tekmovali med seboj posamezniki, tekmovali razni sloji, razne dežele, države, celi narodi. Ni več tistih starih časov in jih ne bo več, ko je posameznik zasledoval vse književne pojave in jih nemara celo imel zbrane v svoji knjižnici. V naših časih je že nemogoče stopati vzporedno z razvojem vsestročne književnosti enega količkaj večjega, probujenega naroda, kaj še-le nepreglednemu veletoku mednarodnega slovstva! Imamo pač pripomočke za silo: ker ne moremo jadrati skupno z onim tokom in se ž njim okoriščati, prestrezajo se ti toki že med potom v večjih ali manjših reservoarjih, kjer se združuje razmerno z obsežnostjo več ali manj tega, kar prinašajo toki s seboj; taka zbirališča so knjižnice. Absolutno popolna pač tudi ni največja knjižnica, ali ena zbira poglavitno ta tok, druga drugega, tako da se med seboj spopolnjujejo in skupno tvorijo velikansko, popolnosti se vsaj bližajoče zbirališče vseh knjižnih izdelkov.

Za ljubitelja slovstva nastane naloga, da se obrne, ugajajoč svoji potrebi, do teh zbirališč. Človeška omejenost pa ne pripušča, da bi se on bavil z vsemi izdelki, ampak ravnati se mora po posameznih potrebah in si vsakikrat oskrbeti iz velike zakladnice ono, kar je zanj aktualno. Kje in kako naj to najde? V tem oziru mu morajo priti nasproti knjižnične ureditve; pravzaprav: „bi morale“. Kajti premnogokrat se zgodi, da ti vse knjižnice ne morejo ustreči, često samo zato ne, ker se je ona kapljica, ki bi jo ti rad, zamaknila in je ni najti v velikem reservoarju. Saj smo še prav daleč od one ureditve knjižnic in onega razmerja med njimi, ki bi ž njima zadovoljili vsaki večji potrebi. Morala bi namreč najprej imeti vsaka knjižnica svoj popoln katalog, urejen natančno po kakem praktičnem načelu; ako mogoče, več katalogov, vsakega po drugačnem načelu. Vsaj največje knjižnice pa bi morale imeti na razpolago tudi vse kataloge drugih knjižnic, ki bi morali biti urejeni enotno. Na podlagi takih katalogov bi bilo mogoče s primeroma malim trudom zbrati vse, kar se tiče kake posebne stroke.

II.

Od tega vzora pa smo še neizmerno daleč. — Da se deluje polagoma za ta konečen namen, treba je začeti od spodaj, z malimi knjižnicami. V tem oziru zasluži vse priznanje zdaj že štiri leta star, ali vsako leto znova aktualen odlok našega ministrstva za uk in bogočastje z dne 30. decembra 1896, št. 26.362, ki določuje, da naj izda vsaka srednja šola tiskan katalog svoje učiteljske knjižnice, ter ga naj leto za letom spopolnuje, po preteku več let pa oskrbi zopet popolnoma novega. Na ta način se lahko odtegne pozabljivosti marsikaka knjiga, ki sicer leži v prahu le mrčesu v naslado. Tuintam je mogoče, da imajo

male knjižnice celo kak zaklad, ki ga ne najdemo v večjih. Kar pa je zlasti važno, take knjižnice gojijo svojo posebno strokovnjaško (tú: šolsko) literaturo, ki se za njo velike knjižnice zmenijo le, kar se tiče epohalnih del; vsakdo pa išče velikih in malih knjig le v teh velikih zavodih, kolikokrat zastoj! Saj ne ve, da ima kaka knjižnica v njegovi bližini to, kar bi rabil. Od kod naj to ve, če ni nikakega pristopnega kataloga? Kdor je kdaj zbiral n. pr. kake starejše šolske knjige (slovnice, čitanke, abecednike), ta ve, koliko težavo je prebiti.

Srednje šole izdajajo res od l. 1897. začenši v svojih letnih poročilih svoje knjižniške kataloge.

Zdi se mi pa, da je vsa zasnova naučnega ministrstva nepopolna, ako se ne uveljavi ukaz, da se izdajajo omenjeni katalogi, še dalje navzdol, vsaj pri okrajnih učiteljskih knjižnicah, ki so često prav bogate, v ljudskošolski stroki, ki se iz nje dobe knjige menda najtežje, celo fundamentalne. Ali bi ne bilo umestno, da bi se tudi te uredile po načelih, ki jih je uveljavilo ministrstvo za srednje šole? Podjetje je torzo, ako se ne raztegne tudi na te knjižnice. Ko bi se to zgodilo, potem bi se bilo treba privaditi le enemu načelu, in knjige bi se hitro pregledale.

Pričakovati pač ni, da bi okrajne knjižnice vsaka zase izdajale tiskane kataloge, ali uredi se lahko vsaka po teh načelih; po rokopisnih katalogih vseh okrajnih učiteljskih knjižnic ene kronovine ali enega večjega okrožja bi se pa izdal — recimo vsako desetletje — tiskan katalog.

III.

Dasi se ta predlog, če se sploh kdaj izvrši, ne bo izvršil kmalu, vendar podam v nastopnem glavne poteze za osnovo omenjenih katalogov, poteze, ki bodo vsaj principiелno važne za vsakega, kdor urejuje kako knjižnico po tem ali tem načelu. Navedel bom na kratko pravila, dandanes sploh veljavna v knjižnični bibliografiji, ki se jim nikdo ne sme odtegniti, kdor ima kaj opraviti s takimi posli. — Dostavil bom, nekoliko predelane, one razrede knjig, ki jih predpisuje ministrski odlok za dispozicijo v katalogu. Bistvo ministrskih določb ostane seveda neizpremenjeno; le v globlje umevanje in v popolnitev z ozirom na naše razmere bom pridejal nekaj opazk deloma iz svoje izkušnje, sicer pa posnete po izvajanjih veščaka dr. Frankfurterja v *Zeitschrift für die österr. Gymnasien* 1899, str. 857 i. nasl., ki, govoreč o velikem številu že do tedaj objavljenih srednješolskih knjižniških katalogov, podaje praktična navodila za mnoge podrobne, posebno dvomljive,

večkrat temeljne slučaje. Upam, da bo z vsem tem malo ustrezno kakemu knjižničarju, ki se mora brez vsakega navodila mučiti sam, ne da bi naposled vedel, je li postopal prav ali ne.

A. Navajanje knjižnih del.

Ne posname se ves naslov doslovno v onem sporedu, ki ga čitamo na naslovnem listu dotičnega knjižnega dela, ampak postopa se po sledečih pravilih:

1. Na prvo mesto pride **značnica** (Ordnungswort), ki se naj razlikuje v tisku (v pisavi n. pr. s podčrtanjem) od ostalega naslova.

Katera beseda pa velja za značnico in kako se ravna ž njo?

a) Ako se v naslovu knjige imenuje njen avtor, je značnica njegovo rodbinsko ime; ako sicer ni imenovan, pa je drugače znan, se njegovo ime lahko postavi na prvo mesto z oklepajem; tako se tudi poleg psevdonima, ki je na naslovnem listu kake knjige, sme postaviti v oklepaj pravo ime, in nasprotno. — Pri avtorjevem imenu se redno izpuščajo vse titulature, tako da ostane le pravo ime; izpustijo se torej pristavki: „Dr.“, „dvorni svetnik“, „učitelj“, „duhovnik krške škofije“ itd., pristavi pa se vedno krstno ime (in plemstvo), ali vedno za rodbinskim imenom. Rodbinsko ime se pusti v izvorni obliki (n. pr. Schiller tudi v Cegnarjevih prevodih) in se postavi v imenovalnik, dasi se nemara nahaja na naslovnem listu knjige v kakem drugem sklonu. — N. pr. Levstik Fr.; Krek Gregor; Potočnik Bl.; Humboldt Alexander, v.; Stritar Jos. (nikakor „Jos. Stritarja zbrani spisi.“); Sypniewski A. O., Ritter v.; Helfert J. A., Freiherr v. Le romanski členi ostanejo pred rodbinskim imenom: La Fontaine, Jean de; Du Plessis, Charles Arthur; Delle Grazie, Marie Eleonore.

b) Ako sta na naslovnem listu knjige imenovana dva ali trije avtorji, se navedejo njih imena v istem sporedu kakor stoje tam, vsak zase po pravilih pod a. N. pr. Schreiner H. in Bezjak J., Prva nemška vadnica. Pri več kakor treh avtorjih velja knjiga za zbornik. (Glej pod črko d.)

c) Pri prevodih se vzame za značnico avtor izvirnika; prelagateljovo ime se mu lahko priklopi ali s pomišljajem (n. pr. Sophokles — Perušek R.) ali pa se še-le za naslovom dostavi: „preložil N. N.“

d) Pri časopisih, zbornikih in delih, kojih avtor ni imenovan, velja za značnico prvi naslovov samostalnik, ki stoji v imenovalniku; ako takega samostalnika ni, in ako tvori naslov popoln (navadno vprašalen) stavek, tedaj je značnica sploh prva beseda v naslovu. Za značnico, ki ni bila prva beseda v na-

slovu, se postavi vejica, za to vejico sledi (jo) — z veliko začetnico — najprej beseda (e), ki je (so) stala (e) pred značnico, in potem, ločen z zopetno vejico, ostali del naslova z malo začetnico. N. pr. Zvon, Ljubljanski; Cvetje z vertov sv. Frančiška; Slovenec, Amerikanski; Zakonik, Deželni, za vojvodino Kranjsko; Zgodbe, Svete, za male otroke; Kako se je ogibati nesreč provzročeni z električno.

2. Posamezni letniki, zvezki itd. kake publikacije se naj ne navajajo pod različnimi številkami s posebnimi signaturami, ampak vsi skupaj pod eno številko (x); če se je tekom let naslov publikacije izpremenil, se to omeni pod ono prvotno številko x s pristavkom potrebnih letnic; umestno pa je tudi, da se ta izpremenjen naslov navede na svojem abecednem mestu (y), pa le naslov, na vse drugo se namigne z opazko „glej št. x“. — Slično velja za obsežnejša dela, sestojeca iz več zvezkov, četudi imajo ti posebne naslove in obdelujejo snov zase; ako pa se nahajajo v knjižnici le nekateri deli take publikacije, se uvrsti vsak del pod svojo številko na svojem abecednem mestu s separatnim, ne splošnim naslovom. N. pr. če so na razpolago vse številke Gabrščekove „Slovanske knjižnice“, se bo samo zapisalo: „Knjižnica, Slovanska“ . . . Snopič 1. in nasl. (1. sqq.); če pa je na razpolago n. pr. samo 41. snopič, se bo zapisalo: „Sušnik Anton, Posavček“ . . . k večjemu s pristavkom v oklepaju: (= 41. snopič „Slov. knj.“) — V inventar se seveda vpisuje vsak zvezek zase, kadar izide, pod svojim lastnim naslovom; tako tudi pri kakem strokovnem, ne sistematiškem katalogu.

3. Za značnico, ločeno z vejico, se prepíše ostali naslov (prva beseda z veliko začetnico) popolno in doslovno. (Glej zgor. 1. d) Izpustijo pa se vse podrobnosti, ki niso potrebne za označenje knjige, n. pr. motto, prenatanko naštevaje vsebine zlasti pri starih knjigah i. dr. Nadalje se vedno pristavi kraj, kjer je knjiga založena, ali, če ta ni povedan, kje je bila natisnjena, in letnica. Ako se kraj ali leto ne da dognati, se to pove izrecno (b. l. = brez letnice; b. k. = brez kraja; o. O. = ohne Ort; o. J. = ohne Jahr); če se doženeta le po drugih virih, se postavita v oklepaj. — Naposled se pove še oblika (format) in, ako jih je več, število zvezkov, če ni razvidno iz drugih podatkov (letnih tečajev, letnic i. dr.)

N. pr. Časopis „Österr. Mittelschule“ bi navajali tako: „Mittelschule“, Österreichische: X.—XIV. Jahrgang. Wien. 1896—1900. Vel. 8". (Ne pa: M. Ö. Gemeinsames Organ der Vereine „Mittelschule“ und „Realschule“ in Wien, deutsche „Mittelschule“ in Prag, „Mittelschule für Oberösterreich und Salzburg in Linz“ itd. Redigiert von . . . [sledijo osem imen]). (Konec prihodnjic.)

Pojasnilo o Slomškovem životopisu.

Dr. Fr. Ilešič.

Kosar nam je v svoji knjigi „Anton Martin Slomšek, Fürstbischof von Lavant“ o Slomškovih študijah sporočil to-le: jeseni l. 1814. je vstopil Slomšek v celjsko gimnazijo; „sedmo in osmo šolo“ je z odličnim uspehom dovoršil v enem letu v Senju; ker pa so mu senjsko izpričevalo v Celovcu šteli le za eno šolo, je moral tu še „osmo šolo“ (fiziko) prebiti. L. 1821. je vstopil v celovško bogoslovnico.

Od vstopa v celjsko gimnazijo do vstopa v celovško bogoslovnico je 7 let (1814—1821) in vendar govori Kosar o „sedmi in osmi“ šoli. Dr. Medved poudarja izrecno, da je Slomšek v Celju dovršil 6 razredov latinskih šol („Knezoškof lavantinski Anton Martin Slomšek“ str. 24.) in sicer šesto šolo l. 1819. (str. 18.); od l. 1814.—1819. pa je samo pet let.

Šest let za šest šol dobi tisti, ki trdi, da je Slomšek v šolskem letu 1819.—1820. pohajal šesti razred gimnazijski, češ, baš l. 1819. se je v Celju otvorila šesta šola; a s tem ostane za 7. in 8. šolo samo eno šolsko leto; zakaj letnica 1821 je za vstop v semenišče brezdvomna. Misleč, da je Slomšek šele l. 1820. končal gimnazijske nauke v Celju, je g. Brinar v svoji knjigi „Anton Martin Slomšek kot pedagog“ (str. 12—13) oporekal Kosarjevi trditvi, da bi Slomšek v Celovcu ponavljal osmi razred, kakor je že prej Glaser v Zgodovini slovenskega slovstva III. 125. brez letnic poročal: „Šest latinskih šol je dovršil v Celju, sedmo in osmo pa v Senju, v semenišče je vstopil v Celovcu.“

Jaz sem v „Popotniku“ (1901, str. 274—275) z dr. Medvedom za-trjeval, da je Slomšek l. 1819. dovršil celjsko gimnazijo, a misleč na šest gimnazijskih razredov, izrekel domnevo, da je Slomšek že l. 1813. vstopil v gimnazijo, ne l. 1814., kakor trdi Kosar.

Z metodičnega stališča je moja domneva bila verjetnejša nego Brinarjeva; zakaj človek se laže moti v letnici (Kosar v letnici 1814) nego v dejstvu sploh (Kosar v dejstvu, da je Slomšek ponavljal osmo šolo).

Resnice pa ni pogodil g. Brinar niti sem jo pogodil jaz; resnica je marveč nekako sredi.

„Antonius Slomschegg Styr. Poniggel“ je vstopil v celjsko gimnazijo jeseni l. 1814., a ta je imela takrat tri gramatikalne in dva humanitetna razreda, torej pet, ne šest razredov. Tako je bil zavod ustrojen izza svoje ustanovitve. Novembra l. 1808. se je gimnazija otvorila s prvim razredom in se vsako leto za eden razred razširila, tako da je s šolskim letom 1812/13 imela prvič vseh pet razredov.

Na tej **petrazredni** gimnaziji je študiral Slomšek v letih 1814—1819.

S šolskim letom 1819/20 se je celjska gimnazija preustrojila. Desetega maja l. 1820. je Baltasar Zierfeld, „Direct. Gym. et Capit. Circuli“ v gimnazijsko kroniko zapisal: „Prima novembris huius anni secundum augustissimi Caesaris mandatum Gymnasium nostrum in sex dividitur classes, cuique harum praeficitur Professor omnes materias praeter religionem docens, in qua discipuli a Catecheta horis praescriptis imbuuntur.“ Prvega novembra l. 1819. se je otvoril **četrti** gramatikalni razred; s tem je postala gimnazija iz petrazredne šestrazredna, a te izpremembe ne smemo smatrati za stopnjevano popolnitev zavoda, ampak za njega preustrojbo; zakaj prejšnja gimnazija je bila popoln zavod kakor nova, a drugače organizovan.

Število razredov se je po latinskih šolah nekdanj zelo menjalo. Redoma so jezuiti imeli petrazredne gimnazije, a ljubljanska jezuitska gimnazija je imela 6 razredov, 4 gramatikalne in 2 humanitetna (poetiko in retoriko); zato je Vodnik od l. 1770.—1775. poslušal „per jezuitarjih v Lublani šest latinskih šol“. Po odpravi jezuitskega reda se je vsled dvornega dekreta z dne 10. avg. 1776. ljubljanska gimnazija skrčila na tri gramatikalne in dva humanitetna razreda; ta odlok je istinito obveljal s šolskim letom „1778/79“ (Izvestje višje gimnazije ljubljanske 1861) ter veljal incl. do l. 1806/07. Zato je Vodnik z l. 1798. poučeval vse predmete v peti šoli, najvišjem razredu. Z l. 1807/08 je dobila gimnazija spet 4 gramatikalne razrede.

Zmešnjave v Slomškovem životopisu je kriv Kosarjev izraz „sedma in osma šola“; iz tega so drugi sklepali, da je v Celju Slomšek študiral šest šol, pravzaprav pa je pohajal takorekoč le 1.—3. in 5.—6. šolo, „četrte“ ni bilo; l. 1819. je Slomšek dovršil **retoriko**, ki je bila takrat v Celju po vrsti peti razred; po l. 1819. je bila retorika šesti razred, in s tem številom so biografi Slomškovi (na pr. dr. Medved) nadomestili ime „retorika“. Tako je nastala neskladnost med tobožnjim številom šol in številom Slomškovih dijaških let.

Orožen pravi v svoji kroniki: „1819 v jeseni se je v Celi začela 6. latinska šola“, a ta šesti razred je bila četrta šola.

Sedaj razumemo to-le trditev:

Na **petrazredni** gimnaziji je prof. Zupančič l. 1815. prevzel pouk v pesništvu in govorništvu v „peti in šesti šoli“ = v poeziji in retoriki.¹

¹ O preustrojni celjske gimnazije l. 1819. mi je z veliko ljubeznivostjo poročal nje sedanji ravnatelj g. Klement Proft. Srčna mu hvala!

Tri tedne v ferijalnem tečaju v Wolfsbergu.

Spisal Anton Kosi.

1. Uvod.

Znana resnica je, da čimbolj učitelj v vzgoji in izomiki samega sebe napreduje, tembolj vpliva na vzgojo in izobrazbo svojih otrok, in po otrokih na izobrazbo naroda; saj trdi Diesterweg, da „Was den Lehrern zu gut kommt, kommt dem Menschengeschlechte zu gut, denn alle jungen Glieder des Menschengeschlechtes sind in den Händen, stehen unter den Einflüssen der Lehrer.“

Zeló napačno in celó neumno je misliti, da pri vzgoji in pri poučnem delovanju že zadostuje, če učitelj ve le to, kar mu je pri pouku neobhodno treba vedeti. Tako znanje je preplitvo in ž njim je učitelju nemogoče zadostiti povsem težavni svoji nalogi, zakaj brez temeljitega poučevanja in uglabljanja v predmet si učitelj pač težko prisvoji potrebno jasnost tvarine in skoraj bi v tem oziru pritegnil mnenju pedagoga Diderota, ki pravi: Man muss tief in eine Kunst oder Wissenschaft gedrungen sein, um die Anfangsgründe wohl zu besitzen. Dr. L. Kellner pa piše o tem: „Wer den Kindern auch nur die Entstehung des Regens oder Gewitters vollständig klar machen will, muss seine Kenntniss nicht bloss aus dürrtigen Leitfäden geschöpft haben.“

Sicer pa je jasno kakor beli dan, da se oni, ki poučuje, tem lože giblje, čim več znanja si pridobi, čim večji je zaklad njegovih znanosti v tem ali onem predmetu. Le tedaj, ako imam veliko obilico raznovrstne hrane na razpolago, morem otroku ponuditi ali podati to, kar mu je najprikladnejše. — Vsestranski dobro podkovan učitelj ne bode prišel v šoli nikoli v zadrego, nikoli ne bode lovil za izrazi ali pa celo podajal otrokom pogreškov polne duševne hrane.

Iz tega razloga je neobhodno potrebno, da se učitelj v svojem poklicu neprestano nadalje izobražuje, zlasti pa velja to za one stroke, kjer mu manjka še jasnosti in bistrosti.

„Der beste Meister, also auch der Schulmeister ist derjenige, der nie aufhört Schüler zu sein,“ trdi Pestalozzi.

Učitelj, ki si prizadeva, da svoj znanstveni krog razširjuje in v svojem poklicu napreduje, pospešuje tudi spoštovanje do samega sebe, spoštovanje do učiteljska stanù v občē.

Da raste z naobrazbo učiteljstva tudi spoštovanje do našega stanù, o tem nam jasno priča zgodovina, katera nam kaže duševno stanje šolnikov v pretekli in deloma še tudi v polpretekli dobi, ko je igral učitelj v vsakem oziru tako žalostno vlogo.

Šele z ono dobo, ko se je začelo boljše ozirati na učiteljsko izobrazbo, ko je napočila takorekoč doba duševne probude na polju ljudskega šolstva, šele sedaj smo tako srečni, da ljudski učitelj ni več nema družba, ampak, da se ga smatra i v javnem življenju za faktor, s katerim je merodajnim krogom računati.

Ta velevažni preobrat v učit. življenju je torej povzročil novi šolski zakon, ki ponuja in omogoči učiteljstvu večjo temeljno in pozneje tudi nadaljno izobrazbo.

Najnavadnejša sredstva učiteljevega nadaljnjega izobraževanja so kakor znano 1. čitanje poučnih pedagoških in drugih spisov, 2. redno pripravljane na pouk, 3. izkušnja, 4. občevanje s stanovskimi tovariši, torej skupščine ali učit. zborovanja, 5. občevanje z drugimi omikanci, 6. potovanja in 7. obiskovanje ozir. udeležba raznih takozvanih ferijalnih ali poučnih tečajev, kakršni se prirejajo v svrhu spopolnitve učnega znanja v tej ali oni stroki. Do sedaj so imeli taki poučni tečaji zvečine namen, da omogočijo učiteljem izobrazbo v poedinih strokah kmetijstva, kakor v šolskem vrtnarstvu, ozir. v sadjarstvu, vinarstvu, v čebelarstvu itd., Meseca marca 1901. l. pa so se združili nekateri vseučiliščni docenti iz Dunaja ter so stopili pred avstr. učiteljstvo ne sicer s povsem novo, a za Avstrijo vendarle novo idejo, z idejo, katera bi naj omogočila, da pogleda tudi ljudski učitelj vsaj nekoliko v poslopje višjih znanosti.

„Vereinigung österr. Hochschuldocenten“ imenuje se zveza, ki je sklenila, prirediti v času, ko ima največ avstrijskega učiteljstva velike počitnice, tritedenski tečaj, takozvani ferijalni tečaj za ljudske učitelje in učiteljice. V ta namen so izbrali lično mestece Wolfsberg v Labodski dolini na Koroškem. Ta kraj pa radi tega, da ponudijo udeležencem primerno letovišče, katerega prezanimiva okolica je tudi za floristična in geologična opazovanja kaj sposobna. Hotelo se je torej združiti koristno s prijetnim.

Misel o nameravanih ferijalnih tečajih je z veseljem pozdravilo vso avstrijsko napredno učiteljstvo. Vkljub temu, da materijalno stanje naše ni najugodnejše in je udeležba v zvezi s precejšnjimi gmotnimi žrtvami, vkljub temu, da so morali nekateri učitelji prositi za dopust — se je oglasilo nad 250 učiteljev in učiteljic, ki so z navdušenjem pričakovali trenutka, da se tečaj prične. Izmed 18 učiteljev, ozir. učiteljic iz Štajerske je bila tudi meni sreča mila, da sem se mogel udeležiti tega za Avstrijo mladega, a koristnega podjetja.

Ker menim, da utegne marsikaterega tovariša ozir. tovarišico zanimati, če izpregovorim par besedic o tem ferijalnem tečaju, hočem podati Popotnikovim čitateljem kratko sliko o svojem tritedenskem bivanju v Wolfsbergu ter o vtisih, katere je napravil na mene ta tečaj ter vse drugo, kar je bilo ž njim v posrednji ali neposrednji zvezi. Morda se mi posreči, da vzbudim pri učiteljstvu še večje zanimanje za stvar in da se prihodnja leta udeleži teh tečajev več slov. učiteljev, kakor se nas je udeležilo letos, ko nas je bilo iz Kranjskega in Štajerskega skupaj le pet slovenskih učiteljev, ozir. učiteljic.

Slovensko učiteljstvo, ki inace pri vsaki priliki kaže, da je napredno, gotovo tudi ne bode izostalo tukaj, kjer se gre za tako važno stvar, ki more koristi posrednje in neposrednje naši šoli pa v obče tudi ugledu našega stanu.

2. Razvrstitev tečaja v dve skupini.

Ferijalni tečaj je bil razdeljen v dve skupini ali v dva ciklusa.

Prvi ali realistični cikel je obsejal fiziko (15 ur), kemijo (18 ur), splošno botaniko (30 ur), šolsko higieno (8 ur).

Drugi ali humanistični oddelek je obsegal nemško zgodovino s posebnim ozirom na socialna in gospodarstvena vprašanja (30 ur); nemška slovstvena zgodovina s posebnim ozirom na klasične epohe (18 ur); zemljepis avstro-ogrške monarhije (18 ur); šolska higiena (8 ur).

Da se v kratkem času treh tednov ne more bogzna koliko tvarine predelati, je pač jasno, a to tudi ni bil namen tem predavanjem, ker pravijo docenti sami v svojem pozivu do avstr. učiteljstva „dass es sich nicht um eine erschöpfende Darstellung, sondern um eine klare Darlegung der leitenden Grundsätze der betreffenden Disciplin handle“.

Najzanimivejša je bila humanistična skupina, in v to se je dalo zapisati tudi 132 slušateljev, medtem ko jih je bilo v realističnem ciklusu samo 93.

Predavanjem v humanistični skupini je mogel vsak udeleženec slediti, medtem ko je imel slušatelj realističnega oddelka le tedaj korist od predavanj, ako se je že prej, bodisi kot meščanski učitelj v šoli bodisi kot ljubitelj ene ali druge realistične stroke, marljivo ž njo bavil.

Kdor pogreša v tvarini, ki si jo je pridobil iz realističnih predmetov na učiteljišču, potrebne jasnosti, ta izgubi kot slušatelj realističnih predavanj takoj spočetka nit in jim ne more več slediti. Škoda za čas, ki ga tam presedi!

Jaz sem se takoj prve dni oklenil nekega meščanskega učitelja iz Spodnjega Avstrijskega, in premljevala sva — največ na izprehodih okrog mesta — mnogo real. tvarine, in reči moram, da so mi taki razgovori zelo koristili ter olajšali poslušanje posameznih govorov o realističnih predmetih.

Predavanja v realističnem oddelku so v rcsnici zelo visoko nanesena ter osnovana na strogo znanstveni podlagi; prilagojena so duševnemu obzorju le onega učitelja, ki marljivo spopolnjuje svoje na učiteljišču prisvojeno si znanje.

Poskusov ali eksperimentov iz fizike in kemije pa smo vsi pričakovali več, kakor smo jih videli, in v tem oziru udeleženci nismo bili povsem zadovoljni. Težavno je sicer spravljati razne aparate iz Dunaja, in docenti menda sami niso dovolj premislili, da jim bode za različne poskuse primanjkovalo potrebnega časa.

Profesorjev je bilo v obeh ciklikih sedem. Razen docentov dr. Kaserja in dr. Arnolda, katerih prvi je podaval nemško zgodovino, drugi pa literaturo, so govorili vsi profesorji prosto, brez zapiskov. „Akademični 1/4 ure“, so se slušateljem redno prepuščali v odmor, le docent dr. Kaser je vselej pričel čitati redno ob določeni uri.

3. Docenti in njihova predavanja.

O izvrstnosti in sposobnosti učitelja sicer ne gre merodajna sodba učencu, čeprav si navadno ti najbolj prisvajajo zmožnost in pravico, preiskovati svojih učiteljev jetra in obisti.

Da ne bom kot tritedenski učenec dunajskih profesorjev delal v tem oziru izjeme, izrečem o svojih učiteljih to-le nemerodajno sodbo:

Profesorji ferijalnega tečaja v Wolfsbergu — bilo jih je 7 — so bili povsem na svojih mestih, izborni veščaki v svojih strokah in navdušeni za svoje predmete, ki so znali vzbuditi tudi v slušatelju zanimanje za

svojo stvar. Znanosti sicer ti profesorji niso vedeli, pa tudi niso mogli slušateljem deliti v oni meri, kakor se deli ista ondi, kjer se poučuje sistematično, a to tudi ni glavni namen ferijalnih tečajev, ki pospešujejo vedo le v toliko, kolikor udeleženca vzpodbudé, da se sam dalje izobražuje. „Wiessbegierde anregen ist mehr, als Kenntnisse mittheilen“ trdi prav pedagog Dinter.

Ne da se sicer tajiti, da bi ne mogli profesorji s svojim predavanjem koristiti še več kakor so v resnici koristili, a da ni imelo podjetje še večjega uspeha, krivda ni na profesorjih kot predavateljih, marveč krivdo je iskati v tem oziru v učnem načrtu, kateri ni bil osnovan povsem na podlagi, ki bi prijala dejanskim potrebam ljudskega učiteljstva. Podjetje je novo in kot tako tudi še v marsičem preustrojitve potrebno.

Pogrešali smo n. pr. vsi prav živo svojega vsakdanjega kruha: pedagogike; nadalje je bilo odmerjeno tudi šolski higijeni premalo ur, tako, da se je moral podavatelj omejiti na najvažnejše točke te zanimive zdravstvene panoge. Docent dr. Grasberger sam je to izprevidel ter obljubil delati na to, da se število ur za ta predmet pomnoži in da se uvedejo v prihodnje v ferijalne tečaje nekake šolsko-higijenične konferencije, pri katerih se bodo lahko na neprisiljeni način razgovarjali slušatelji z dotičnim docentom o različnih šolsko-zdravstvenih stvareh. Ta misel je vzbudila veliko navdušenje pri vseh navzočih udeležencih in izreklo se je trdno prepričanje, da bode uresničba nove ideje mnogo koristila telesnemu stanju naše mladine.

V obče mi je konštatirati, da so vladali med docenti in med slušatelji vedno najlepši, takorekoč prijateljski odnošaji; ljubeznivo osebno občevanje docentov z nami učitelji in učiteljicami je takoj pospeševalo in povišalo vrednost njihove žive besede, njihovega predavanja.

4. Uporaba popoldnevov — izleti v okolico.

Predavanja so se vršila samo predpoldne in sicer navadno od 7.—12. ure, popoldnevi so bili prosti, namenjeni počitku, ozir. znanstvenim izletom v bližnjo okolico, ki so se vršili po naprej določenem programu.

Najzanimivejši in najiminenitnejši izmed vseh izletov, vsaj za mene, je bil izlet na „Kor-Alpo“. Že ob 4. uri rano smo se odpravili na pot, korakali, lazili in plezali smo celih 5 ur, predno smo prišli do planinske kočé. Tam smo počivali in se krepčali do 12. ure, potem pa smo se pomikali pomalem še višje, da smo dosegli vrhunec, visok 2144 m. Del vrha se imenuje Speickkogel, ker raste na njem znana rastlina z dišečo korenino, takozvana špajka, katere smo si tudi mi, vsak po nekoliko betvic izruvali ter vzeli seboj za spomin.

Razgled iz planine je bil spočetka krasen, le pozneje nam je megla, ki se je začela vlačiti po gori, kvarila užitek.

Zdaj šele prav umem strast hribolazcev, zdaj šele vem, odkod prihaja neznansko hrepenenje nekaterih ljudij po gorah, umejem, kako to pride, da se izpostavljajo hribolazci često smrtnim nevarnostim, da žrtvujejo za svoj šport celó svoje življenje.

Užitek, ki ga ima zlasti oni hribolazec, ki prebije sicer večjidel svojega življenja v zaprtem prostoru, užitek tega se ne da popisati. To mora človek sam čutiti, sam doživeti. Prsi se mu širijo, ko diha sveži gorski

zrak, razveseli se, ko ga sprejme temni gozd v svojo senco, in mu doni na uho šumenje bistrih gorskih potokov. Oko se mu kar ne more nasititi pogleda na zelene planine, na strme bele meli. Tu se pozabijo vse skrbi, ki mučijo človeka doma; v prosti božji naravi čuti se prostega, veselega, zadovoljnega, srečnega. In kako se hribolazcu iskri oko poguma in odločnosti, ko se že bliža zaželjenemu cilju, vrhu gore. Kako obilno je poplačan njegov trud! Nad njim se razpenja nebo, tako temno modro, kakor ga v dolini ne vidiš. Pod njegovimi nogami se širijo v dolini zelena polja, livade in travniki s prijaznimi kočami, belimi vasicami in mestami, reke pa se vijajo nalik srebrnim pasovom.

5. Nameravani izpiti in spričevala.

Ker je bilo v pozivu, ki ga je izdala zveza vseučilišnih docentov do učiteljstva, med drugim tudi povedano, da dobé slušatelji ferijalnega tečaja na zahtevanje spričevala, ako se namreč dađó izprašati, zato se nas je oglasilo precejšnje število udeležencev takoj prvi dan, češ, da se damo ob koncu izprašati, a zajedno smo prosili predavatelje, naj nam dovolijo, da smemo predavanja, katera bosta dva izurjena stenografa sproti stenografirala, potem autografa ali s pomočjo tiskarne pomnožiti tako, da bi imel čez dva dni po predavanju že vsak slušatelj dotično gradivo lepo tiskano v rokah, da bi lažje proučeval tvarino ter se pripravljal na izpit.

Profesorjem ta predlog ni ugajal, češ, da bi morali po takem vendarle še sami dotično snov za tisk pripravljati, oziroma korekturo oskrbovati. To pa bi stalo baje časa in truda. Slušatelji smo torej v tem oziru odstopili od svoje zahteve, oziroma prošnje, profesorji pa od nameravanega izpita tako, da smo dobili ob koncu brez vsake izkušnje nekaka obiskovalna spričevala, kjer je potrjeno, da je N. N. obiskoval ferijalni tečaj v Wolfsbergu ter poslušal te in te predmete.

Pri tej priliki smo se tudi prepričali, da vseučilišni profesorji, ki predavajo čisto o stvareh, ki se ne nahajajo po knjigah, ne vidijo, oziroma ne dovolijo radi, da bi se njihova podavanja na ta ali na oni način pomnoževala. Pravico do takega ravnanja skrbno čuvajo zase.

6. Število udeležencev — njih razvrstitev po deželah, kategorijah in spolu.

Za ferijalni tečaj v Wolfsbergu se je oglasilo skupaj blizo 300 učiteljev in učiteljic, udeležilo se je pa v resnici tečaja le 225 oseb. Da se je prvotno število skrčilo, vzrok je ta, ker za vse udeležence ni bilo mōči dobiti primernih stanovanj in ker oblastva, zlasti na Koroškem niso bila kaj radodarna z dopusti. Deželni šolski svet koroški je baje sklenil, naj se učiteljem manj kakor trirazrednic za te namene ne dovoli dopust. Na Koroškem pa je itak največ eno- in dvorazrednic.

Z ozirom na poedine avstro-ogrske dežele, bili so udeleženci tako-le razvrščeni: Tirolsko 1, Voralberško 2, Galicija 3, Solnograško 3, Kranjsko 4, Bukovina 5, Primorsko oziroma Trst 5, Gornje Avstrijsko 6, Koroško 10, oziroma z Wolfsbergom 25, Štajersko 18, Šlezija, kjer je dež. šol. svet dovolil vsakemu udeležencu po 100 kron podpore, 19, Moravsko 24, Spodnje Avstrijsko 25 in Češko 75. — Izmed teh je bilo 93 slušateljev realistič-

nega in 132 obiskovalcev humanističnega oddelka. 40 udeležencev je bilo meščanskih učiteljev, oziroma ravnateljev, 8 je bilo rudniških učiteljev, oziroma c. kr. nameščene učiteljskega osebja. Nadučiteljev je bilo 15, število ljudskih učiteljev, oziroma učiteljic pa je znašalo 162. — Po spolu je bilo 145 moških in 70 ženskih učnih moči.

Primeroma največ udeležencev je bilo iz Moravskega in pa iz Češkega. Vzrok je iskati v tem, ker je v teh deželah učiteljstvo skoraj najbolj probujeno, vrhutega ima češka dežela največ meščanskih šol, namreč okoli 400. To dejstvo je tamkajšnjemu ljudskemu učiteljstvu migljaj, da si lahko, ako le hoče z nadaljno izobrazbo, oziroma z izpitom za meščanske šole zboljša prej ali slej svoje razmere, povekša svoje dohodke. Odtod torej tako velika udeležba ferijalnega tečaja od strani čeških učiteljev.

Ljudskemu učiteljstvu, t. j. moškemu se kaj rado predbaciva, da ne pozna pravil prikupnega in dostojnega vedenja v družbah, očita se mu — ali po pravici ali po krivici — da se vede baje zlasti v boljših, odličnih družbah okorno, leso. Kdor je imel priliko opazovati v Wolfsbergu zbrano učiteljstvo, moral je pripoznati, in najsi je še tako zagrizen sovražnik učiteljstva, da je bil nastop udeležencev ferijalnega tečaja povsod dostojen, fin in eleganten. Večina učiteljev je bila izbornih družbenikov, ki si je znala s svojimi duhovitimi dovtipi in kratkočasticami pridobiti v najkrajšem času ne le srca svojih kolegov, marveč tudi srca onih, ki navadno radi učitelja nekako prezirljivo čez ramo pogledujejo.

Omenjam še, da so v tem tečaju na nepristranskih tleh resnega znanstvenega dela izginile zlasti proti koncu vse razlike političnih strank in narodnosti — vsi smo se čutili kot udje velike učiteljske družine, v kateri ni prostora za nepotrebne strankarske borbe. Sprva je kakemu Slovencu ali Poljaku zadonel res včasih kak gromovit „Heil“ naproti, a ker v srcu in na ustih pozdravljenega ni našel odmeva, spremenil se je ta nekako izzivajoči pozdrav polagoma v znani in nedolžni „Servus!“ ali pa v koroški „Grüß Gott!“

7. Društvo „Verein für Lehrer-Hochschulcourse.“

Da bi novemu podjetju, namreč ferijalnemu tečaju zagotovili obstanek in mu dali primerno organizacijo, osnovalo se je iz obiskovalcev letošnjega tečaja društvo „Verein für Lehrer-Hochschulcourse“, katero ima v prvi vrsti namen, doseči še tesnejšo zvezo učiteljstva z docenti, obnavljati in sestavljati za vsako leto načrte, oziroma programe o ferijalnih tečajih ter razširjati, oziroma izdavat za nadaljno izobrazbo učiteljstva sposobne knjige in spise. Društvo, katerega letnino uravnava vsako leto občni zbor, šteje sedaj že nad 200 udov. Za tekoče leto znaša udnina samo 1 krono.

Izmed odborovih sklepov je važen oni, ki določuje, da bode v prihodnjem letu ferijalni tečaj za humanistične stroke zopet v Wolfsbergu, za realistične pa v Ljubnem na Zgornjem Štajerskem. O sestavi učnega načrta in o drugih podrobnostih se bode odbor še posvetoval.

8. Življenje udeležencev v Wolfsbergu; meščani in okoličani.

Omenil sem že, da je zveza vseučilišnih docentov izbrala za kraj ferijalnega tečaja l. 1901. Wolfsberg radi tega, ker ima to mesto krasno lego in ker je tudi bližnja in daljnja okolica taka, da zamore vzbuditi v

vsakem oziru zanimanje učiteljstva. Vrhutega je tudi napredno ter šoli in učiteljstvu prijazno zastopstvo mesta Wolfsberg radovoljno obljubilo po vseh močeh pospeševati novo podjetje. Ponudilo je mnogim udeležencem brezplačna stanovanja ter obljubilo storiti sploh vse, kar bi moglo učiteljem bivanje v Wolfsbergu olajšati in ozaljšati. Tudi o draginji se v tem mestu ne more govoriti, zlasti glede na hrano ne. — Kar se tiče prostega stanovanja, je večina udeležencev to olajšavo blagodušno odklonila, ker je v obče znano, da stanejo taka prosta stanovanja z raznimi postranskimi izdatki često ravno toliko, kakor stanovanja za plačilo; vrhutega se dotičnik, ki vživa to milost, še prav ganiti ne more. Sicer pa je znesek za stanovanje skoraj najmanjši izmed vseh, kolikor se jih združi pri tej priliki v vsoto 200 kron, katero naj ima učitelj, ki se hoče tega tečaja udeležiti, na vsak način pripravljeno.

Tri krone, katere po besedilu dotičnega poziva do učiteljstva baje zadostujejo na dan, se naj čitajo kot goldinarji, sicer je udeleženec preveč vklenjen v tesne sponse in ne more biti, kakor pravimo „povsod zraven“, kar je pri tako kratkem bivanju v tujem kraju med tolikim številom učiteljstva iz raznih kronovin na vsak način toplo priporočati. Nisem sicer mnenja, da naj učitelj občuje izključljivo le s svojimi tovariši, zakaj mnogostranost, kakršna se zahteva dandanes od učiteljstva, se doseže le, ako se druži učitelj tudi z inteligenco raznovrstnih stanov — toda občevanje s kolegi je vendar-le največjega pomena ter koristi neposrednji učiteljevi poklicni naobrazbi.

Dve, tri besede še o načinu, kako so nam dokazali meščani Wolfsberški svoje simpatije. V soboto 3. in v nedeljo 4. avgusta je bilo mesto v pozdrav prihajajočim gostom vse v zastavah in v nedeljo zvečer je priredil krajevni odbor novodošlim učiteljem in učiteljicam prekrasen zabavni večer s petjem ondotnega pevskega društva in z godbo.

Lokalni list „Lavanter Bote“, ki izhaja v Wolfsbergu po dvakrat na teden, nas je o prihodu — slovesno opravljen — pristrčno pozdravil s posebnim člankom „Zum Willkomm!“ ki je končal: „Willkommen! und ein recht herzliches, echt kärntnisches: Grüß Gott!“ Istotako nam je ta list posvetil tri tedne pozneje članek „zum Abschied“ ter nam zaklical „Auf Wiedersehen!“

Iz tega je pač razvidno, da smo bili Wolfsberžanom ljubi in dragi gosti, katere si gotovo srčno nazaj poželijo.

Kar se sploh tiče prebivalstva Wolfsberga in okolice v obče, omenjam sledeče:

Wolfsberžani, kakor okoličani ter Korošci sploh so prijazno, odkritosrčno in veselo ljudstvo. Dobrovoljnost, veselost (Nemec imenuje to lastnost „Gemüthlichkeit“) sije jim iz obraza. Nekaj prikupljivega in mikavnega imajo vsi na sebi, in nehote se spustiš v prav intimen razgovor z možem, ki ga nisi še nikoli prej videl.

Pedagoški utrinki.

Iv. Šega.

XLIII.

Kot tretji faktor pri mladinski odgoji moramo smatrati vsekakor knjigo, kajti ona ima pri mladini pogostoma večji vzgojevalni pomen kakor pa šola in družina. Vzgledov za to imamo več kakor dovolj, kajti slučaj, da je po branju „zanimivih Indijancev“ navdušeni šolar ušel svojim staršem ter se podal v svet, — niso ravno „bele vrane“.

Od mladinskih spisov se pa zahteva, da morajo biti na vrhuncu popolnosti, kajti za mladino je „najboljše komaj dobro“ in mladinski spisi se pač ne smejo nikakor sukati v onih „nedosežnih sferah“, kakor so se one izposojene knjižice, radi katerih je bila stavljena v državnem zboru interpelacija poslancev Kliemanna, Eisenkolba in drugov.

Svetovni narodi se pač zamorejo ponašati z jako razvito mladinsko literaturo. Da se v tej literaturi ne nahajajo sami biseri, temveč tudi dovolj smeti, je lahko umevno, posebno če se upošteva velikanska produkcija tega blaga in neznosna konkurenca na književnem trgu.

Jako hvaležna — a tudi prav obsežna — bi bila naloga, sestaviti nekaj pregled onih podjetij, ki se pečajo edino le z izdavanjem mladinskih spisov — seveda bi se moralo tu ozirati edino le na kulturno-izobraževalnejše narode. Če pa vzamemo le naš narodič — Slovence — potem je naša naloga prav hitro, še prehitro rešena. Na Slovenskem še nimamo niti enega knjigotržca oziroma založnika, ki bi si upal prevzeti perijodično izdajo mladinskih knjižnic.

Trditi ravno ne moremo, da vlada na Slovenskem prevelika suša na tem polju, kajti dobe se pač slovenski knjigotržci, ki izdajajo vsako leto nekaj mladinskih knjig, a te knjige izidejo pač brez vsake prave kontrole in brez vsakega pravega redu, ne oziraje se na faktične potrebe. In tu je ravno ona točka, kjer mora slovensko učiteljstvo zastaviti svoje moči. Po našem mnenju je ravno slovensko učiteljstvo poklicano kot strokovnjak soditi o tej tako važni zadevi.

„Zaveza jugoslovanskih učiteljskih društev“ prevzela je že enkrat to velevažno nalogo, ter pričela z izdavanjem „knjižnice za mladino“, katero je zalagala in tiskala podjetna tiskarna Gabrščekova v Gorici. Podjetje je obljubovalo najlepšega sadu, a vsled premalega zanimanja slovenskega učiteljstva je izdihnilo to podjetje svojo dušo po preteku dobrih dveh let.

Podjetna Gabrščekova tiskarna namerava pričeti z novim letom, to je z letošnjim letom, z zopetnim izdavanjem te prekristne „knjižnice za mladino“. Letno bi izšli 4 zvezki, obsežni do 14 tiskanih pol. Uredoval jo bo spretni „Zvončkov“ urednik E. Gangl. Cena ji je določena — posameznim zvezkom namreč — 1 krona, a kot celoletna naročnina za štiri zvezke pa le 3 krone 20 vin., to pa le tedaj, ako se oglasi najmanj 800 stalnih naročnikov. Ali kakor „slovenski vremenik“ kaže, smo še daleč, daleč do tega števila, kajti dosedaj se je oglasilo iz Primorskega

blizu 200 naročnikov, a iz ostale Slovenije, to je iz Kranjskega, Štajerskega in Koroškega celih — 80 — reci: osemdeset.

In na to ogromno število naročnikov — slednjih namreč — smo tako ponosni, da ne pišemo nikakega komentarja.

XLIV.

V XXXVI. utrinku omenili smo, da se hoče uvesti posebno v Avstriji — v ljudske šole intenzivneje gojenje estetičnega čuta. V onem članku dotaknili smo se vobče tega, za narod velevažnega in za obči narodni razvoj prepotrebne vprašanja, a danes se hočemo ozreti nekoliko po tujih državah, ki so že kaj storili glede na to „novotarijo“ — v Avstriji namreč.

V Angliji so že l. 1883. ustanovili — v Londonu — neko društvo, kateremu je glavni namen, pospeševati gojenje estetičnega čuta, posebno v ljudski šoli — z imenom „Art for Schools Association“. To društvo je pričelo obračati svojo pozornost posebno na izdajo takoimenovanih otroških knjižic s podobami. In svetovno znan je od tega društva podpiran list „Plug“, ki ga urejuje V. Strang. V tem listu se namreč sistematično navaja bralce, kako naj postopajo z otroci od prve stopinje, ki jo store v svet — do pozne dobe samostojnosti.

Istotako so že precej daleč prišli Francozje, tudi oni se lahko ponašajo z velikimi uspehi, ki so jih dosegli ravno v tem oziru. A v najnovejši dobi so pa posegli v to vprašanje sicer hladni, a za kulturni razvoj z južno krvjo prepojeni Norvežani. Ustanovili so v Stokholmu društvo z namenom, da okrašuje razna šolska poslopja s primernimi slikami oziroma podobami. Kot zadnje delo tega društva je bilo to, da je dalo naslikati v avli južnega gimnazija v Stokholmu dve krasni sliki na presno.

V Nemčiji se je pričelo tudi jako veselo gibanje v tej zadevi in upajmo, da bode i v Avstrijo seglo to gibanje; kajti mi konservativni Avstrijci, kot dobri zavezniki posnemamo vendar tako radi našega „mogočnega“ severnega sosedu, in kar ta napravi, je avstrijski vodilni aparat takoj voljan storiti ono — isto.

V Dresdenu so se pretečenega leta v mesecu septembru — 28. in 29. — sešli razni umetelniki, zgodovinarji, učitelji in uradniki k posvetovanju, na kak način in kako bi se najhitreje doseglo največ uspeha v napeljevanju šolske mladine k razumevanju lepote.

In pripoznati moramo, da se je to zborovanje pečalo jako temeljito, kajti prav podrobno so pretresli vse štadije človeškega življenja, kje naj se prične najprej delovati v tem zmislu. Zaključek je bil ta, da se je treba ozirati že takoj na najnežjo otroško dobo, to je na oni čas, ko se prične otrok igrati. In samo pri igračah bo treba vsestranske reforme, kajti igrače, sedaj najčešče v rabi, odgovarjajo edino le estetičnim čutom in skoro bi lahko rekli tudi potrebam zgolj odrastlim, a ne oziraje se nikakor na otroški razum, na otroško potrebo.

Isti zborovalci so nadalje hodili korak za korakom v otroškem življenju in za vsako stopnjo so postavili po koreniti spremembi hrepeneče teze. Ozirali so se na vse one faktorje, ki odgojujejo človeški

naraščaj. Podrobneje spuščati se v to zborovanje ne kaže, ker bi nam razprava prenarastla.

Le v Avstriji smo še toliko srečni, da ne potrebujemo teh „novotarij“, kajti pri nas smo itak samo rojeni „umetelniki“ in poznavatelji pravih „umetelnin“.

XLV.

Z dnem 1. julijem l. l. je izdalo prusko naučno ministrstvo preosnovo učnih načrtov za učiteljišča. Načrt sam na sebi je jako zanimiv in v eni prihodnjih števil „Popotnika“ upamo seznaniti cenjene bralke in bralce natančneje ž njim, sedaj omenjamo le neke točke, na katero se pri nas prav nič ne ozira, ki pa je velevažna za socialni razvoj vsega slovenskega naroda. Novi naučni načrt za Prusko zahteva, da se pri zgodovinskem pouku ozira posebno na socialni razvoj posameznih narodov in da se pri domoznanstvu pouči učiteljiščnike v vseh potrebnih socialnih in gospodarskih potrebah in sicer tako, da imajo v javno življenje stopivši učitelji jasen pogled v razvoj in potrebe narodnega socialnega življenja. S to preosnovo upa prusko naučno ministrstvo povzdgniti narodno blagostanje, dobro vedoč, da v tem zmislu izobraženo učiteljstvo postane pravi odgojitelj narodov; kajti učiteljstvo je izšlo iz prejšnjih šol pač preobloženo z vsakovrstnim mrtvim balastom, a o socialnem življenju, o njega potrebah itd. pa še pojma ni imelo.

In pri nas? Dospemo li kdaj do te stopinje? Tudi pri nas bi bilo to potrebno, in dokler tega ne bo, toliko časa bo naš kmet zdihoval po boljših časih in toliko časa bodo reševali našega kmeta razni diletantski „socialni“ rešitelji, katerih delovanje bode kronano z mnogimi finančijelnimi polomi in krahi, pri katerih bode trpel le naš že tako zadolženi kmet.

Dokler pa naša naučna uprava ne preostroji naučnih načrtov v tem zmislu, na to ni misliti. Zgodilo pa se bode to le tedaj, ako vzame slovensko učiteljstvo vso zadevo v roke in s pomočjo državnega zbora izsili tako preosnovo. Vpeljejo naj se v Ljubljani o velikih počitnicah takoimenovani „socialni tečaji za slovensko učiteljstvo“, kjer bodo predavali razni strokovnjaki o najvažnejših svetovnih socialnih vprašanjih in potem pa specijelno z ozirom na slovenske potrebe.

In tu se nudi slovenskim domoljubom prav obširno a tudi hvaležno in do korenin slovenskega naroda segajoče polje.

Razgled.

Listek.

Zmota, stara dvestosedemdeset let. V sedemnajstem stoletju je obsodila sveta inkvizicija Gallilea za nauk, „da je solnce središče nebnega svoda in da se zemlja vrti okoli njega.“ Njegove knjige so se vpisale v indeks, nikomur izmed

pravovernih kristjanov ni bilo dovoljeno, jih čitati. Po dvestosedemdesetih letih so se v Rimu spomnili, da je bila to „zmota“, zato so prosili papeža, da bi odpravil to prepoved. Papež je to dovolil in dal naredbo preklicati. „To pa je bilo že prepozno“ — menijo nato italijanski listi — „kajti od tedaj se je zemlja zasuknila že dvestosedemdesetkrat okoli solnca, vsak otrok v ljudski šoli ve o tem, ni mu treba torej še posebe dovoljevati, da bi to veroval.“

Redka plemenitost. Poljak, ki neče imenovati svojega imena, daroval je 40.000 K za ustanovitev ženskega učiteljsišča v Tešinu. Zares redka plemenitost, ako pomislimo, da mnogi darovalci darujejo le zato, da jih ljudstvo hvali po časnikih.

Ekspedicija avstrijska v Brazilijo je imela lepe uspehe. Dr. Wettstein, vodja ekspedicije, je pred kratkem podal v zasedanju akademije znanosti na Dunaju svoj referat. V zbirkah se nahaja 20 skrinj z živimi rastlinami, 9000 usušenih rastlin, 9 velikih skrinj preparatov v spiritu, 3 skrinje lesov in sadov in okolu 800 fotografij.

Pedagoški paberki.

Transvalsko šolstvo. Vlada južnoafriške republike je prejela na pariški svetovni razstavi dve „veliki priznanji“ za razstavljene naučne predmete. V Transvalu je bilo pred začetkom vojne nad 500 šol, in sicer 147 v mestih, 462 pa po vaseh in dvorih. Poučni jezik je nizozemščina. Vsako leto je izdala država za vsakega učenca 6—8 lib. šterl. Leta 1898. je bilo 14.700 učencev. 85% otrok je hodilo v šolo po mestih in vaseh, na deželi pa je pohajalo šolo 91% četudi oddaleč. Ves proračun naučnega ministrstva je znašal l. 1898. 4.600.000 K v zlatu. V onih krajih, kjer so iskali zlato, bilo je mnogo tujejezičnih šol, katere je vzdržavala država. 4 takšne šole so bile v Johannesburgu. Angleži pa pravijo, da je Transval nekulturna zemlja. In vendar bi šolstvo te „nekulturne“ države lahko bilo vzgled mnogim državam.

O naboženski vzgoji izrazil se pred kratkem popolnoma jasno državni pravdnik Huber na Dunaju pred porotniki: „Slabo znamenje časa je, da se zločini tako množijo. Prisiljeni smo torej, iskati povode temu pojavu. Naša mladina se sicer poučuje v šolah v krščanskem nauku, uči se katekizem in dogme vere, morala pa se zanemarja popolnoma. Kaj pomaga otroku, ako se še tako dobro nauči katekizem na pamet, ako odgovarjajo kakor bi sukali z motovila, če se ne spomnimo pri poučevanju verouka tudi na srce in značaj in ne delamo za oplemenitenje človeške naravnosti. Dokler ne postanejo razmere v tem oziru boljše, tako dolgo ne smemo pričakovati poboljška, tako dolgo se neotesanost ne umakne pravemu človečanstvu.“ To so resnične besede starega, izkušenega sodnika.

Špartanska šola. Švicarski pedagog Ringele iz Sekingen ustanovil je pred nekolikimi leti šolo, ki bi naj bila posnetek v starodavni Lakedemoniji obstoječih šol. Učenci se navajajo na največjo priprostost, jedo samo skromne jedi, spe na senu, učijo se in navajajo na rokodelstva in sporte. Začetkoma šola ni prospovala. Starši niso hoteli vzgajati svojih otrok po tako strogem sistemu; pozneje pa je prejel g. Ringele vendar nekoliko učencev. Po izkustvu nekolikih let se je pokazalo, da so gojenci močnejši in zdravejši od učencev drugih zavodov. Tudi njih rast je lepša. Tako pa prejema sekinška šola vedno več gojencev. Ti se čutijo srečnim in postajajo delavni, dobri ljudje, kajti niti za hip ne smejo lenariti; dela je vselej dovolj! Tople vode ne poznajo v zavodu, čim je mrzla voda vsakemu na razpolago, za umivanje, za kopanje, plavanje. Otroci postajajo medseboj veliki prijatelji, zelo žalostni zapuščajo zavod. Gospod Ringele je sedaj sklenil ustanoviti tudi za deklice takšno vzgajališče. Hoče vzgojiti razumne, delavne in praktične žene.

Japonsko šolstvo. V zemlji „vzhajajočega solnca“ izdali so l. 1872. uradno geslo: „V bodočnosti mora postati pouk tako splošno pristopen, da bi ne bilo v nobeni vasi nenaobražene rodbine in v nobeni rodbini nenaobraženega člana.“ Da bi se to geslo res uresničilo, se držijo Japonci mnenja, da se mora vršiti pouk brezplačno. Zraven tega se je ukoreninilo tudi naziranje, da je šolstvo posvetna zadeva, da more torej biti prosto vsakega naboženskega vpliva. Na Japonskem imajo sedaj pet glavnih vrst šol: matrne šole (vrtci), srednje šole, stanovske šole in vseučilišča. Vrtcev je nemara 150. Vanje hodijo otroci od 3 do 6 let. Narodna šola se deli na splošno (kakor je pri nas navadna), ki ima štiri razrede s 6—10letnimi učenci, in „višje“, tudi štirirazredne, ki je nekaka dopolnilna šola. V višji narodni šoli učijo zemljepis, zgodovino, fiziko, angleščino, kmetijstvo in trgovinstvo. V oddaljenih krajih se nahajajo mesto navadnih štirirazrednic le takozvane trirazredne „siromašne šole.“ L. 1895. je bilo 35.000 narodnih šol, s polčetrnim milijonom učencev in več nego 100.000 učitelji. Tedaj so iznašali izdatki 9 milijonov yenov (yen nemara 3 K našega denarja). Kdor hoče vstopiti v „nižje“ srednje šole, ki imajo pet razredov, mora dokazati, da je dovršil višjo narodno šolo, ali pa mora polagati sprejemni izpit. Nižje srednje šole pripravljajo deloma za praktično življenje, deloma tudi za vseučilišča. L. 1894. jih je bilo 143, med njimi 10 dekliških s 16.000 dijaki in 1100 učitelji. Tam se učijo zlasti modernih jezikov: japonsčine, kitajščine, angleščine, francoščine ali pa naravnih ved: kemije, fizike, geografije, zgodovine, etike, matematike itd. Nižje srednje šole vzdržujejo država, zasebniki, dežele, občine. Tu se plačuje tudi šolnina. Razen teh šol obstoji še pet „višjih“ srednjih šol z dvema razredoma. V te je mogoče vstopiti po dovršeni nižji srednji šoli v 17. letu ali pa po dotičnem sprejemnem izpitu. Njih učna snov se ujema z osnovo nižjih srednjih šol in obsega še: filozofijo, mehaniko, geologijo, mineralogijo, geometrijo in medicinske nauke. Na nekaterih se tudi predava pravnštvo, literatura in tehnologija. Stroški so znašali l. 1895. 360.000 yenov; polovico je plačala država, polovico mesta, koder se te šole nahajajo. Državna univerza v Tokiju ima pravniško, medicinsko, tehniško, literaturno, filozofsko, prirodnoznanstveno fakulteto. (Učiti se je treba 3, samo medicine 4 leta). L. 1894. je bilo 800 dijakov in 150 učiteljev. Stroški so znašali 450.000 yenov. Stanovskih šol je bilo 150 z 9000 dijaki in 600 učitelji. Stanovske šole v glavnem mestu so najvažnejše. To so šole: za tuje jezike, obrtna šola, pravna akademija, trgovska šola, telovadna in godbena šola. Učiteljski je 52 za učitelje, 16 za učiteljice. Učitelji za ta učiteljsišča se pripravljajo v triletnih tečajih v Tokiju. Ni je torej države, ki bi v 30 letih na polju šolstva toliko storila, kakor Japonska.

Kronika.

Nemška pedagogika. Kakor poročajo listi, so vrešenski učitelji prosili vlado za dovoljenje, da smejo vzeti v šolo revolver, ker niso varni življenja. Revolver v šoli — to je vrhunec nemške pedagogike. Prav po Mommsenu, kateremu tudi niso Slovani drugega, nego „inferiorna rasa“.

Profesor Lavtarjeve računice. Okrajni šolski svet ormoški je v svoji seji dne 26. novembra 1901 na podlagi sklepa uradne učiteljske konference za ormoški okraj pri Veliki Nedelji dne 4. septembra 1901 soglasno sklenil prositi potom c. kr. deželnega šolskega sveta visoko c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje za aprobacijo profesor Lavtarjevih računic za ljudske šole, da se zamorejo potem na vseh šolah tega okraja uvesti za porabo pri pouku. — Kaj ko bi se to postopanje posnemalo tudi drugod!

Natečaji.

Št. 866.

Nadučiteljski službi.

Na trirazredni ljudski šoli za okolico Ormož se bode do Velike noči 1. 1902. stalno namestila nadučiteljska služba z dohodki po II. krajnem razredu in s prostim stanovanjem.

Prosilci za to mesto, ki morajo biti usposobljeni za pouk v obeh deželnih jezikih in za veronauk, naj vložijo svoje prošnje, s spričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita ter z domovnico opremljene, predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu za okolico Ormož do 25. januarja 1902.

Okrajni šolski svet Ormož, dne 23. decembra 1901.

Predsednik: **Attems** s. r.

Št. 825.

Na dvorazredni ljudski šoli v Št. Andražu nad Polzelo se stalno namesti nadučiteljska služba z dohodki III. krajevnega razreda in prostim stanovanjem. Prosilci vložijo naj svoje s spričevalom usposobljenosti, zrelostnega izpita ter domovnico opremljene prošnje predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu v Št. Andražu nad Polzelo, pošta Velenje, do 31. januarja 1902. Prosilci morajo biti izprašani iz obeh deželnih jezikov in iz katoliškega veronauka.

Okrajni šolski svet Šoštanj, dne 22. decembra 1901.

Predsednik: **Čapek** s. r.

Št. 2578.

Učiteljske službe.

V šolskem okraju **Maribor (okolica)** se bodo do Velike noči 1902. l. namestile sledeče učiteljske službe:

1. Na dvorazredni šoli v Gornji Št. Kungoti;
2. na sedaj štirirazredni šoli pri Sv. Marjeti ob Pesnici;
3. na dvorazredni šoli pri Sv. Martinu blizu Vurberga;
4. na štirirazredni šoli v Framu;
5. na štirirazredni šoli v Selnici ob Dravi,

in sicer na vseh petih šolah z dohodki po III. plačilnem razredu; razen tega še na prvi s prosto (opravljena) sobo in s priklado za kurivo v znesku 20 kron; na 3. in 5. tudi s prosto sobo in na 4. s prosto sobo, pa le za muzikalno olikane možke moči.

Tretje in četrto mesto se bo zasedlo le stalno, druge mogoče tudi začasno.

Prosilci, eventualno tudi prosilke naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do konca januarja 1902 pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okrajni šolski svet Maribor, dne 30. decembra 1901.

Predsednikov namestnik: **Bancalari** s. r.

Št. 850.

V šolskem okraju **Slov. Bistrica** se bodo popolnile do Velike noči 1902 sledeče učiteljske službe:

1. na petirazredni ljudski šoli v Makolah dve službi;
2. na štirirazredni ljudski šoli v Poličanah ena služba;
3. na dvorazredni ljudski šoli v Tinjah ena služba.

Šole 1. in 2. točke stoje v III. krajnem razredu, šola 3. točke pa v II. Na tej šoli je tudi prosta soba na razpolago. Ena služba v Makolah se bo eventualno namestila tudi začasno, vse druge pa le stalno.

Prosilci, oziroma prosilke, za katero teh mest naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom pri dotičnem krajnem šolskem svetu do konca januarja 1902.

Okrajni šolski svet Slov. Bistrica, dne 31. decembra 1901.

Predsednikov namestnik: **Dr. Bezjak** s. r.

Na petrazredni ljudski šoli pri **Sv. Benediktu v Slov. goricah** se bo do Velike noči 1902 namestila učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prostim stanovanjem, in sicer v prvi vrsti stalno, a v drugi šele začasno. Začasni ali provizorični učitelj dobiva tudi 40 kron letne podpore od okrajnega zastopa.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje s spričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita, oziroma samo z zadnjim ter pri prvem stalnem nameščenju tudi z domovnico opremljene, predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu pri **Sv. Benediktu v Slov. goricah do 31. januarja 1902.**

Okrajni šolski svet Št. Lenart v Slov. goricah, dne 1. januarja 1902.

Predsednikov namestnik: **Dr. Bezjak s. r.**

Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“.

Dne 5. decembra 1901 je umrl družtenik gosp. Janez Kališnik, nadučitelj v Gamsu, okraj St. Gallen.

Vdovi se je izplačalo 1076 K podpore. Po § 3. družtenih pravil naj se blagovoli naklada 2 K v teku enega meseca od danes, t. j. gotovo meseca februarja vplačati za društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“.

V Gaishornu, dne 12. januarja 1902.

Jul. Eichmeyer
tajnik.

Janez Slana
načelnik.

Listnica upravnštva.

Prvo številko „Popotnika“ smo poslali še vsem dosedanjim naročnikom, naj so nam li že poslali naročnino za več tečajev ali ne, in na ogled nekaterim šolskim vodstvom, katere še vedno pogrešamo v našem krogu.

Kdor ne mara biti naročnik, naj blagovoli zapisati na zavitek: „nazaj — Kranj!“

Dolžnike prosimo prav vljudno, naj poravnajo čimprej svoj dolg. Kdor ne zmore na enkrat celega zneska, naj ga razdeli na obroke. Starim dolžnikom ne pošljemo več druge številke, če do takrat ne poravnajo vsaj deloma svojega dolga.

Svoje prijatelje prosimo: širite in agitujte za naš list sebi v čast in „Zavezi“ v ponos!

Na razpolago so še vsi stari letniki, ki se oddajo posamezno po 4 K letnik. Kdor kupi več letnikov skupaj, izdatno ceneje.

Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo zanaprej na **Popotnikovo upravnštvo — Kranj.**

Kranj, dne 18. januarja 1902.

„Popotnik“-ovo upravnštvo.

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih
in stane

na leto 6 K, pol leta 3 K, četrt leta 1 K 50 h.

Naročnino in reklamacije

sprejema „Zavezin“ blagajnik **Fr. Luznar** v Kranju. — Rokopise pa je pošiljati ravnatelju **M. J. Nerat-u** v Maribor, Kokoschineggallee.